

En diskursanalytisk studie om pedagogers uppfattningar kring
flerspråkighet och språkmedvetenhet i den
småbarnspedagogiska verksamheten

Malin Åberg

Avhandling Pro Gradu
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
2020

Abstrakt

Författare (Tilnamn, förnamn) Åberg Malin	Årtal 2020
Arbetets titel En diskursanalytisk studie om pedagogers uppfattningar kring flerspråkighet och språkmedvetenhet i den småbarnspedagogiska verksamheten	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i pedagogik Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	Sidantal 67
Ev. projekt inom vilket arbetet gjorts Denna studie är utförd i samarbete med fortbildningsprojektet <i>Språkpärla</i> , studien är en delstudie inom projektet. Fortbildningsprojektet <i>Språkpärla</i> genomfördes av flerspråkighetsforskare vid Åbo Akademi, fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier. Syftet med fortbildningen var att ge pedagogerna resurser och metoder för en mer språkmedveten verksamhet, att utforska begreppet språkmedvetenhet ut olika perspektiv. Därtill ville man hitta sätt att stöda familjer och barn med svenska som första eller andra språk, målet skulle vara att skapa en balanserad flerspråkig miljö där de alla olika språken ses som resurser. Fortbildningsprojektet var finansierat av Undervisnings och kulturministeriet i Finland.	
Referat Finland är ett ganska heterogent land gällande kultur och språk, världen har dock ändrats under en kort tid och är mer mångkulturell och globaliserad än någonsin. Därmed har behovet av olika interventioner och fortbildningar gällande flerspråkighet blivit allt viktigare i Finland. I denna studie kommer diskurser kring flerspråkighet och språkmedvetenhet som pedagogerna uttrycker analyseras och diskuteras. Studien är kvalitativ och kritisk diskursanalys har använts som analysmetod. Syftet med denna delstudie är att granska och kartlägga hur pedagogerna förhåller sig till den språkmedvetna verksamhetskulturen inom småbarnspedagogik och vilka metoder som pedagogerna säger att de använder sig av i verksamheten. Två forskningsfrågor har formulerats för att besvara syftet, dessa är följande: Forskningsfråga 1: Vilka metoder berättar småbarnspedagogerna att de använder sig av för att stöda flerspråkighet i sin verksamhet?	

Forskningsfråga 2: Hurdana förhållningssätt går det att urskilja att pedagogerna har gentemot den språkmedvetna verksamhetskulturen?

Urvalet av material för delstudien bestod av 9 gruppdiskussioner, materialet som valts som grund i denna studie baserar sig på 2 av dessa 9 gruppdiskussioner. Valet att analysera 2 diskussioner istället för alla eller ett större antal diskussioner baserar sig på att avsikten i studien även är att prova metoden. I enlighet med detta har analysen istället fördjupats och begränsats för att fokus ska ligga i att prova och förstå metoden ifråga. Målgruppen i studien är småbarnspedagoger i Svenskfinland.

Resultaten belyser tre övergripande diskurser som går att koppla till Spolskys (2003) teori om språk i praktiken, språkekologi och språkideologi. Första övergripande diskursen beskriver det som pedagogerna menar att de gör i praktiken, det vill säga olika metoder de använder sig av i verksamheten. Den andra övergripande diskursen beskriver det som borde göras inom verksamheten och mer om pedagogernas förhållningssätt till språkmedvetenheten i sig men också verksamheten. Den tredje diskursen belyser diskurser om framtida visioner som pedagogerna har både gällande verksamheten men och samhället.

De huvudsakliga slutsatserna som går att presentera på basen av resultatet är att pedagogerna kan anses vara språkmedvetna och medvetna om sin roll som språklig förebild för barnen i verksamheten. Denna slutsats går att fastställa med hjälp av att pedagogerna i sitt tal delar med sig av sådana metoder och tillvägagångssätt som bland annat går att koppla till styrdokument och annan litteratur för pedagoger. Pedagogerna har också till stor del en positiv inställning till den språkmedvetna verksamheten och språkmedvetenhet i sig, men vissa mer tvetydiga påståenden förekom också. Vissa pedagoger ansåg att språkmedvetenheten och synliggörande av språket ökar stress och att tiden inte alltid räcker till för allt som borde göras gällande språket. Därtill menar pedagogerna att språkmedvetenheten och flerspråkighet kommer att ge barnen många möjligheter i framtiden och att språkmedveten verksamhet kan uppfattas som en kulturfrämjande faktor i det framtida samhället. Pedagogerna var alla överens om att verksamheten leder till mer öppenhet och solidaritet på samhällsnivå, men också inom verksamheten.

Sökord/ indexord

Småbarnspedagogik, Språkpolicy, språkmedvetenhet, flerspråkighet, tvåspråkighet, modersmål, language awareness, language policy

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
1.1 Bakgrund och val av ämne	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	3
1.3 Avhandlingens disposition	4
2 Mångspråkighet, språkpolicy och språkfostran	6
2.1 Modersmål, tvåspråkighet, flerspråkighet och identitet	9
3 Att vara en språkmedveten pedagog	13
3.1 Språkmedveten verksamhetskultur i läroplanen	14
3.2 Förväntningar på pedagogerna gällande barns språkutveckling	17
4 Material och metod	20
4.1 Syfte och forskningsfrågor	20
4.2 Etnometodologi som forskningsansats	21
4.3 Datainsamlingsmetod	23
4.4 Val av informanter och genomförande	26
4.5 Bearbetning av data och analys	29
4.6 Etik, trovärdighet och tillförlitlighet	32
5 Diskurser i materialet	36
5.1 Språkmedvetenhet som aktivitet	36
5.2 Språkmedvetenhet som förhållningssätt	41
5.3 Språkmedvetenhet som framtidslösning	47
6 Diskussion	53
6.1 Resultatdiskussion	53
Språkmedvetenhet i praktiken, hur den språkmedvetna verksamheten ser ut	53
Språkmedvetenhet som förhållningssätt, hur verksamheten borde se ut	55
Språkmedvetenhet som framtidslösning samt koppling till lärarutbildningen	59
6.2 Metoddiskussion	61
Källor	65

1 Inledning

1.1 Bakgrund och val av ämne

Denna studie utförs i samarbete med fortbildningsprojektet *Språkpärla*, vilket är en fortbildningshelhet för småbarnspedagoger. Projektet handlar om att utveckla och behandla fenomen som flerspråkighet och språkmedvetenhet i den pedagogiska verksamheten. Projektet och denna studie utförs på grund av samhällsliga förändringar som leder till att det blir aktuellt för pedagoger att tänka kring och förändra sin verksamhetskultur och utveckla sin språkmedvetenhet. Det blir aktuellt att utveckla och förändra arbetssätt och egna förhållningssätt på grund av dagens sociala, ekonomiska och politiska klimat, inte minst i Europa. En stor orsak till de stora multikulturella och språkliga förändringarna är den stora mängden migration speciellt i början på 2000-talet. Migrationen har påverkat hela Europa och en annan orsak till detta är också den socioekonomiska situationen i södra Europa och mellanöstern (Nikula & Saarinen, 2012, s. 43).

I *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* år 2016 (hädanefter: Gfpfs, 2016) kan man se att begreppen språkmedvetenhet, flerspråkighet och verksamhetskultur upptar mer utrymme än förut, detta har inte varit lika påtagligt som nu. Verksamhetskultur är ett relativt nytt begrepp och innefattar många aspekter i den pedagogiska verksamheten, men framför allt kan man se att det handlar om att utveckla och skapa en verksamhet som ligger i enlighet med småbarnspedagogikens värdegrunder (Gfpfs, 2016, s. 28). Flerspråkighet och språkmedvetenhet som två skilda begrepp har kommit till att få mer plats i pedagogernas styrdokument på grund av den språkpolitiska situationen bland annat i Europa. Fokus i denna studie kommer att ligga specifikt i de finländska och europeiska synsätten kring dessa begrepp. Inom EU har det länge förts diskussioner kring vilket språk som skulle vara passande att ha som officiellt internt arbetspråk och huruvida det skulle vara bättre om alla bara fick tala sina egna språk eller alternativt att man skulle ha ett officiellt språk som inte var engelska (Ammon, 2006). Under det tidiga 2000-talet debatterades och diskuterades språkfrågan häftigt. Under denna tid var EU:s

officiella språk engelska och den stora frågan var ifall engelskan skulle vara det enda officiella språket. Det man kunde urskilja var att många parter inom EU gärna ville ha andra språk än endast engelska som officiellt språk, och man började således förhandla om en flerspråkig verksamhet. (Ammon, 2006). I dagens läge är engelskan ett av de officiella arbetsspråken, men man har inkluderat många andra språk sedan det tidiga 2000-talet, nu har EU tjugofyra officiella språk (Europeiska unionen, u.å). Dessutom har EU som målsättning att alla invånare inom EU ska kunna två språk utöver sitt modersmål. I EU:s riktlinjer kan man se att inlärningen av flera språk bör verkställas redan på daghemsnivå och grundskolenivå. Detta på grund av att barn lär sig språk effektivast när de är små. Vokabulär och grammatiska begrepp kan lagras i långtidsminnet mest effektivt när barnen är små. (Europeiska unionen, u.å). Begreppen språkmedvetenhet, flerspråkighet och verksamhetskultur kommer att definieras mer utförligt i teorikapitlet.

Eftersom Finland hör till EU har EU:s språkpolitik genomsyrat även Finlands språkpolitik, utbildningspolitik samt regeringsprogram. Detta har lett till att även Finlands regeringar tagit ställning i frågan om mångspråkighet under den tid som dessa tankesätt och teorier har utvecklats (se kapitel 2). Orsakerna till att språkmedvetenheten har blivit allt viktigare i Finland under de senaste tio åren är många. En av dessa orsaker är att de flesta andra länder i Europa är mer heterogena när det kommer till språklig mångfald än Finland (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). Finland anses vara språkligt homogent bland annat på grund av att de flesta kommunerna anses profilera sig som helt finskspråkiga, men också för att de språk som talas utöver finska är i minoritet och anses användas inom endast vissa områden (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). Andra orsaker till att det blivit viktigare att agera för språkmedvetenheten och flerspråkigheten i Finland är i stort sätt samma orsaker som Spolsky (2003) nämner, det vill säga globaliseringen, industrialiseringen, digitaliseringen och invandringen. Det går alltså att se ett samband mellan dessa samhällsförändringar och betydelsen av flerspråkigheten. (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). Dessutom är språkpolitiken i Finland genomsyrad av EU:s språkpolitiska riktlinjer. I det nya regeringsprogrammet för Finlands regering (2019) kan man se att EU:s riktlinjer står som de riktlinjer som Finland skall uppnå och följa, samarbetet skall även stärkas och bevaras. Därtill finns det en gemensam uppfattning om att Finland drar nytta av samarbete med

andra länder och drar nytta av mångkulturalismen, mångfald i kultur och språk. Finland har som mål att upprätthålla finskans och svenskans status i landet men menar också att exempelvis samiskan och teckenspråken är viktiga att upprätthålla, och att de är viktiga för kulturen i Finland. Till sist genomsyras det nya programmet av en uppfattning att alla språk och kulturer är lika värda och att alla människor har rätt att upprätthålla och bevara dessa aspekter hos sig själva. Dessa uttrycksformer belyser ytterligare Finlands starka ställning till EU och dess språkpolitiska värdegrund, samt visar också på hur mycket värde som läggs på språk och den språkliga medvetenheten i Finlands språkpolitik. (Stadsrådets publikation, 2019). Avhandlingen kommer med andra ord att behandla de rådande diskussionerna och tal om språkstödande småbarnsverksamhet.

Jag valde att i denna studie fokusera på lärarna i småbarnspedagogik eftersom de deltog i fortbildningen i projektet *Språkpärla*. Jag är också intresserad av att studera specifikt pedagogerna eftersom jag kommer att bli lärare och kan tänka mig att det är viktigt att granska vad som händer i verksamheten för de yngre barnen i Finland. Jag tror att det kan ge en hel del insikter i hur småbarnsverksamheten ser ut och vilka metoder som används i undervisningen gällande språkmedveten undervisning. Jag hoppas även kunna beskriva hur pedagogerna integrerar flera språk i språkfostran och beaktar alla språken i barngruppen. Språkfostran innebär att synliggöra den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen men också för gruppen och samhället i stort (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, 2014 (hädanefter Glgu 2014); Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). Därtill finns det en önskan om att få eleverna att uppskatta och upptäcka olika språk men hjälp av språkfostran. Språkfostran och språkmedvetenhet har med andra ord en del gemensamma drag (Glgu, 2014). Jag kommer därmed att undersöka vad lärare i småbarnspedagogik anser vara möjligheterna med en språkmedveten verksamhetskultur. Främst vill jag se på vilka metoder de anser sig att använda sig av i verksamheten för att beakta och stärka språkmedvetenheten hos barnen.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med forskningen är dels att undersöka hur pedagogerna berättar att de tar i beaktande flerspråkighet och språkmedvetenhet i sin verksamhetskultur, och dels att få en uppfattning av hurdana attityder de kan ha gentemot en flerspråkig verksamhet. Det är också meningen att få en uppfattning av hur pedagogerna tänker kring potentiella möjligheter med en verksamhetskultur som fokuserar på språkmedvetenhet och uppmuntrar barnen att behålla och utveckla de språk de talar hemma. Två forskningsfrågor har formulerats för att syftet skall kunna besvaras och bearbetas i denna studie, frågorna är följande:

Forskningsfråga 1: Vilka metoder berättar småbarnspedagogerna att de använder sig av för att stöda flerspråkighet i sin verksamhet?

Forskningsfråga 2: Hurdana förhållningssätt går det att urskilja att pedagogerna har gentemot den språkmedvetna verksamhetskulturen?

1.3 Avhandlingens disposition

Avhandlingens disposition är enligt följande. Avhandlingen börjar med ett inledande kapitel där temat och bakgrunden till temat presenteras. I kapitel 1 presenteras även fortbildningsprojektet som denna studie är baserad på, forskningens syfte och forskningsfrågor. I kapitel 2 och 3 presenteras studiens teoretiska bakgrund mer djupgående. I dessa teorikapitel redogörs bland annat för vad språkpolicy är, vad språkmedveten verksamhet och språkmedvetenhet innebär, samt vad som förväntas av pedagogerna i verksamheten. Därtill presenteras även vilka fenomen som bidragit till att språkmedvetenhet har blivit aktuell i Europa, fastän fokus ligger på Finland i denna studie. I teorikapitlen ingår även tidigare uppfattningar och forskning om hur framtiden kommer att se ut gällande språkanvändning i Finland men också hur den ser ut i dagens läge. Läroplanen och dess roll presenteras också samt frågan om vad det innebär att vara enspråkig, tvåspråkig och flerspråkig. Kapitel 4 kommer i sin tur att handla om metoden som använts för att utföra denna studie, det vill säga studiens forskningsansats, datainsamlingsmetod, analysmetod, genomförandet av studien, etiska principer i denna studie samt mer detaljer om projektet *Språkpärla* presenteras. I kapitel 5 presenteras resultaten från de två grupper som analyserats i

Malin Åberg

denna delstudie, i redovisningen används bland annat Spolskys (2003) teorier kring språkpolicy för att klargöra resultaten. Avhandlingens kapitel 6 visar på sambandet mellan resultaten och studiens teoretiska bakgrund. Både resultaten och metoden diskuteras med andra ord i detta kapitel, med syftet i åtanke. I detta kapitel kommer även att finnas reflektioner gällande fortsatt forskning inom detta tema och projekt.

2 Mångspråkighet, språkpolicy och språkfostran

I enlighet med att studiens syfte att utforska vad som ligger bakom de diskurser som tangerar språkmedvetenhet krävs en djupare förståelse av begreppet språkpolicy och vad språkpolicy innebär rent vetenskapligt. Språkpolicy är ett begrepp som ingår i det sociolingvistiska forskningsfältet. Sociolingvistiken har som mål att identifiera och redogöra för språkliga förändringar och förhållanden i vårt samhälle, ett exempel inom sociolingvistik är dialekter och accenter (Spolsky, 2003). Inom den sociolingvistiska forskningen studerar man sociala sammanhang och hur språket används eller inte används i dessa sammanhang men också geografiskt, var olika språk talas eller inte talas. Variationen i språket är en väldigt central del av forskningen inom sociolingvistik, vilket sociolingvistiken är mest känd för. (Spolsky, 2003).

Språkpolicy innebär enligt Spolsky (2003, s. 5–6) val av språk som används på ett visst område, vad språket har för betydelse för invånarna på området, hurdan kultur och tro som utövas där. Man kan även se att det handlar om all aktivitet och planering, interventioner gällande språk, även administrativa och statliga beslut som har med språk att göra. Språkbeslut på statlig nivå kan exempelvis innebära kommunsammansättningar, olika beslut och förhållningssätt till skolspråk men också beslut som påverkar huruvida det går att få service på ett visst språk eller hur det språkliga landskapet ser ut på ett visst område. Språklandskap syftar till vilka språk som är representerade ute i samhället på exempelvis gator, i skyltfönster och olika former av reklam på offentliga platser. (Spolsky, 2003). Det som för denna studie kan tänkas vara det mest relevanta nämligen mångspråkigheten, globaliseringen och mångkulturalismen är även företeelser som studeras inom sociolingvistiken. Målet är att försöka förklara och förstå människans språkliga beteende både genom att analysera själva språket och analysera variationer i språket men också genom att studera sociala sammanhangen och situationer människan befinner sig i. Därtill menar Spolsky (2003) att språkpolicy även innefattar skyddande åtgärder för så kallade utrotningshotade språk (minoritetsspråk) men också att locka till språkanvändning på olika nivåer och i stor variation. Det handlar med andra ord om olika beslut som fattas gällande språk på såväl politisk som

administrativ nivå och olika ställningstaganden som makthavande personer tar i förhållande till olika språk men också till språk som ett allmänt begrepp.

Enligt Spolsky (2003, s. 43–45) kan en orsak till att mångspråkighet har blivit vanlig i speciellt Amerika och Europa vara att invandringen har varit så omfattande under en längre tid, speciellt under 1990-talet men också tidiga 2000-talet. Därtill ökar detta fenomen konstant på grund av oroligheter exempelvis i Syrien och andra delar av Mellanöstern. Man kan se att första generationens invandrare inte lärt sig det språk som talas i det nya landet innan de fått barn själva; andra generationen har då blivit två- eller flerspråkiga på grund av att de hemma talar ett språk och ute i samhället (exempelvis i skolan) ett annat språk. Det som sker utöver detta, åtminstone överallt i Europa är att barn ska välja att studera ett andra språk utöver skolspråket eller de officiella språken i området där man befinner sig. Flerspråkigheten förekommer därmed ganska naturligt i dagens läge på grund av att många länder har en språkpolicy som stöder och kräver att medborgarna lär sig åtminstone två språk redan i yngre åldrar. (Spolsky, 2003). Enligt Spolsky (2003, s. 46–47) är skolan och språkpolycyn i skolmiljön den allra viktigaste komponenten i huruvida barn lär sig språk och hur många språk de lär sig. Attityden gentemot språk i allmänhet i skolan och bland personalen i skolan är väldigt avgörande för barnets språkliga utveckling.

Trots att debatten om språk i dagens läge ganska långt har lett till att man exempelvis i EU länder och andra länder i Europa, Mellanöstern och i Amerika har bestämt att utgå från en policy som stöder mångspråkighet och mångkulturalism kan man dock se att många länder fortsättningsvis bara har ett språk som officiellt språk. Man kan se att vissa länder har ett språk som är vedertaget och som man i stort sätt kräver att alla i landet ska kunna. Enligt lagen i vissa länder har minoritetsspråk trots detta lagstadgad status (Spolsky, 2003, s. 113). Detta med ett samhälleligt majoritetsspråk kan anses vara märkligt med tanke på att dagens konsensus är att språk är en rikedom speciellt i Europa och man lobbar mycket för att få upp intresset för språk speciellt i västvärlden (Europeiska unionen, u.å). Finland är dock ett av de länder som har fler än ett språk som officiellt språk, nämligen svenskan och finskan, och språkpolycyn i Finland kan därmed uppfattas speciell tillsammans med ett fåtal andra länder som också har fler än ett språk som anses ha lika värde i landet

(Spolsky, 2003, s. 163, 165). Finland är enligt Spolsky (2003, s. 165–166) ett av få länder som kan kallas ursprungligt mångspråkiga, Finland har med andra ord redan från början av sin historia varit mångspråkigt. Spolsky (2003) menar att mångspråkighet innebär att exempelvis ett land har etablerat en samhällsstruktur på flera än ett språk. En person kan också vara mångspråkig, begreppet har emellertid samma innebörd som begreppet flerspråkig (Spolsky, 2003). Finlands historia präglas därmed av en långvarig flerspråkighet, specifikt gällande finskan och svenskan, därtill går det att urskilja att samiska och teckenspråk även hör till Finlands språkpolicy (Spolsky, 2003). Tvåspråkigheten i Finland har sina rötter redan i tiden före vikingatiden, men utvecklingen av Finland som ett land med bredare språkpolicy hade sin början under Sveriges styre i Finland. Inga åtgärder för att hejda det finska språkets spridning togs under denna tid, men svenskan värderades som det officiella språket. Under det ryska styret på 1800-talet spred sig det finska språket i Finland och år 1863 ansågs språken vara jämlika i Finland. Under 1900-talet går det att urskilja större förändringar i språkpolitiken, nämligen att båda språken fick officiell status men också att andelen svensktalande i Finland minskade drastiskt. Finska blev därmed majoritetsspråket och svenska i sin tur minoritetsspråk. (Spolsky, 2003, s. 165). I dagens läge har Finland därmed en bredare språkpolicy som tillåter flerspråkighet och utveckling av språkstödande interventioner.

Finland och EU har därför även ett gott samarbete som i allra högsta grad anses vara viktigt för Finlands politik i allmänhet. Samarbetet anses vara viktigt för att bibehålla Finlands språkliga mångfald och rikedom. Enligt Sajavaara, Pöyhönen och Luukka (2007) är Finland ett av de ledande länderna gällande språkundervisningen, trots detta finns det tvetydig statistik och forskning gällande kvalitén på elevernas språkkunskaper. I Finland har det satsats mycket resurser på språkundervisningen och språkfostran. Trots det finns det inte helt tydliga bevis på att detta har påverkat eleverna positivt i någon större bemärkelse. Det anses också vara svårt att få ett tydligt svar angående hur språkundervisningen och olika interventioner gällande språk påverkar Finlands välfärd i allmänhet. Frågor som är relevanta för forskare i dagens läge kan vara huruvida kvalitén av språkundervisningen och språkanvändningen är god nog för framtidens krav på arbetsmarknaden. Därtill också hur pedagogerna tar i beaktande livslångt lärande och elevernas

identitetsutveckling. (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). En orsak som bidrar till att forskning kring språkundervisningen tar tid och är komplext är att det forskningsområdet i sig är så brett och det finns ett flertal olika synvinklar och teorier att beakta inom forskning av språkundervisning. Inom EU:s riktlinjer går det att se många olika förhållningssätt till språkutbildningen och språkfostran i allmänhet. EU förespråkar om att entusiasm och motivation till att lära sig språk är ytterst viktiga komponenter i undervisningen. Dessutom förebygger språkundervisning enligt EU utslagenhet för medborgarna i samhället, detta anses vara en viktig komponent inom språkfostran. Utslagning bör alltså undvikas för att förstärka individens förmåga att fungera i samhället och stärka hens identitetskänsla. (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007).

2.1 Modersmål, tvåspråkighet, flerspråkighet och identitet

Denna avhandlingens mest centrala del är språket, språk i olika former och språkmedvetenhet. Därmed krävs även att vissa centrala begrepp definieras för att resultaten i denna studie skall kunna tolkas och analyseras på ett ändamålsenligt sätt. De centrala begreppen som gäller språk i denna avhandling är: modersmål, tvåspråkighet och flerspråkighet. Begrepp kommer att presenteras i detta avsnitt i korthet.

Modersmål är ett intressant begrepp som kan anses vara problematiskt eftersom det finns en uppfattning om att modersmål antyder att en individ endast har ett modersmål. Detta är dock inte sant alla gånger, eftersom modersmål syftar till de språk man lärt sig först i livet, det vill säga det eller de språk som man först får höra och prata när man är liten. Detta tyder då på att individer kan ha flera än ett modersmål beroende på vårdnadshavarnas språkanvändning och preferenser i hemmet. Barn som först introduceras till ett språk kan senare även utveckla goda eller mycket goda kunskaper i ett eller fler andra språk och kan därmed även identifiera sig som flerspråkig eller att hen har flera modersmål. (Björk-Willén, 2018).

Tvåspråkighet och flerspråkighet definieras ofta på samma sätt. Begreppen innebär att en individ behärskar flera språk på olika nivå, det behöver alltså inte betyda att

individen behärskar alla språk lika väl. Individen anses ändå behärska språken på någon godtycklig nivå och anses kunna göra sig förstådd och förstå språken till viss mån. (Björk-Willén, 2018). I denna avhandling används båda begreppen eftersom pedagogerna i materialet talar om båda begreppen de särskiljer även dessa begrepp på olika sätt, det vill säga att de har en uppfattning om att de betyder lite olika saker. Enligt Björk-Willén (2018) kan man dock urskilja att det finns en skillnad mellan dessa begrepp, nämligen att tvåspråkighet syftar på att man behärskar två språk medan flerspråkighet innebär att antalet inte är specificerat, det kan alltså handla om två eller flera språk. Därmed anser Björk-Willén (2018) att flerspråkighet kan anses vara ett mer generöst begrepp att använda som beskrivning av en person som behärskar flera språk. Till skillnad från modersmål innefattar begreppet flerspråkig både individen (människan) men också samhället. Finland är bara ett exempel på ett flerspråkigt land som alltså har två nationella språk.

Enligt Sajavaara, Pöyhönen och Luukka (2007) ordnas interventioner för att barn redan från förskoleåldern ska få bekanta sig med olika språk och få ”smaka” på olika språk redan som yngre. Dessutom har Finlands utbildningspolitiker lobbats för att barn som går i första klass ska få börja studera andra språk, tidigare var det inte så. Andra- och tredjespråk introducerades tidigare först senare, oftast under det andra eller tredje skolåret. (Sajavaara, Pöyhönen & Luukka, 2007). Språkduschande är ett fenomen som typiskt användes inom småbarnspedagogiken och innebär att pedagogerna tar in ett visst språk eller vissa språk i undervisningen. Språken introduceras för barnen och de får ”smaka” på vissa ord och fraser på språken. Det kan exempelvis handla om hur barnen hälsar och introducerar sig själva på ett visst språk. Språkduschande rekommenderas att ska införas senast i förskolan, detta på grund av att barn lär sig språk effektivast då de är i yngre ålder. (Kuutti, 2010). Kuutti (2010, s. 1) hävdar även att barnen gynnas av språkduschar eftersom deras hjärnor kan lagra båda språken på samma plats i hjärnan, språken blir därmed sammanlänkade och går att återkalla snabbare. Därmed går det enligt Kuutti (2010) att anta att barnen snarare gynnas av tidig språkinläring än att det skulle vara till skada för dem. Tidig språkinläring medför även mod och mer motivation till att fortsätta lära sig nya språk i framtiden. Barnens intresse för språk kan därmed påverkas i positiv bemärkelse med hjälp av språkduschar. Språkduschar går att använda i alla sorters pedagogiska sammanhang och det rekommenderas att

Malin Åberg

språkduschar används speciellt då barnen själva visar intresse för något speciellt språk (Kuutti, 2010).

Utöver språkduschar har språkbad blivit en del av den finska pedagogiken. Språkbad har uppstått på grund av att vårdnadshavare har visat intresse och krävt mer och mer utveckling gällande språkundervisningen. Vårdnadshavarna har varit aktiva inom samtalet om språkets betydelse för barnen och krävt förnyelse inom språkpedagogiken. Språkbad är en etablerad undervisningsform i Finland trots detta menar Harju- Luukkainen (2007) att det inte varit särskilt undersökt i Finland i början av 2000-talet. Språkbad innebär att barnen lär sig ett andra språk vid sidan om modersmålet, målet är att båda språken ska utvecklas sida vid sida. (Harju- Luukkainen, 2007). Barnet ges alltså en chans att lära sig ett andra språk utan att försvaga eller bli av med modersmålet. Detta förebygger och utvecklar samtidigt även elevens språkliga identitet, språkbadet medför därmed en naturlig möjlighet till tvåspråkighet redan från en ung ålder. Språkbad ordnas från och med dagvården upp till årskurs 9 i Finland. Språkbadet sker alltid i en social miljö där pedagogerna ger språklig implicit input åt barnen. Språkbadet börjar antingen i dagvården eller senast i förskolan. I början av grundskolan sker språkbadet nästan enbart på språkbadsspråket men andelen minskar varje år, i årskurserna 7–9 sker undervisningen nästan i lika stor andel på båda språken. (Nyquist, 2018, s. 71–72).

Utifrån det ovannämnda går det att dra slutsatsen om att språket är bundet till den sociala och kulturella kontexten. Språkundervisningen är inte ett undantag från detta, bland annat visar Glgu (2014) på att språk- och modersmålsundervisningen handlar om att delvis stärka elevens identitet men också att utveckla och stödja identiteten. Enligt Darwin och Norton (2017, s. 44–45) belyser identiteten vem individen är i sociala sammanhang men också kulturella sammanhang, språket och kulturen går hand i hand. Därmed blir det naturligt att identiteten formas i takt med samhällsliga förändringar, såväl sociala som kulturella. Dessutom förändras och utvecklas identiteten beroende av språket eftersom språket är människans sätt att uttrycka och förstå den omgivande kulturella och sociala världen. Digitaliseringen är bland annat ett fenomen som bidragit till samhällslig förändring och påverkar således också barnens och ungdomarnas identitet i dagens läge. Sätten som barnen ser sig själva på och omvärlden på har därmed förändrats en del sedan digitaliseringens början. Möjligheterna till kommunikation är större och bredare och individen behöver

Malin Åberg

således reflektera över fler komponenter och kring vem hen är i världen på en bredare nivå. (Darvin & Norton, 2017).

3 Att vara en språkmedveten pedagog

Språkmedvetenhet innebär att man är medveten om att språk finns överallt runt omkring oss och att språk påverkar så gott som alla beslut och samhällsstrukturer. Medvetenheten innebär inte att man bör kunna alla språk som finns utan att man istället kan urskilja och förstå olika drag eller detaljer, en slags nyfikenhet och vilja att lära sig ingår också i begreppet språkmedvetenhet. Förståelse för vilken roll språket har i samhället, det vill säga den kommunikativa delen i språket är också en central del av språkmedvetenheten. (Finkbeiner & White, 2017).

Utöver det ovannämnda är det tydligt att språkmedvetenhet är ett fenomen som påverkar politik i allra högsta grad. Ett annat samband som också är påtagligt är att språkmedvetenheten kan tänkas påverkas av globaliseringen. Det spekuleras även huruvida språkmedvetenheten påverkar flerspråkigheten och mångfalden i vårt samhälle. (Finkbeiner & White, 2017). Därmed går det att dra slutsatsen att det inte rör sig om något enkelt begrepp och att språkmedvetenheten i sig kan tänkas vara multidimensionerat. Språk som ett rörligt fenomen och som ett fenomen som ständigt förändras och utvecklas kan man anse vara pelarna i medvetenheten. Intresse och förståelse för hur språk fungerar i allmänhet samt hur och varför människan använder språk är även de fenomen som hör till begreppet. Språkmedvetenhet är med andra ord ett mycket brett begrepp och det är ett fenomen som bygger på många olika delar inom många olika forskningsområden, inte minst det sociolingvistiska forskningsområdet. (Finkbeiner & White, 2017).

Språkmedvetenhet är i sig ett ganska nytt fenomen som blev etablerat på 1970-talet. Etableringen av begreppet språkmedvetenhet uppstod på grund av att pedagogiska initiativ granskades i relation till engelskundervisningen i England under denna tid. Bullock kommittén hade under denna tid börjat sätta fokus på att undervisningen i engelska också skulle behandla hur språk fungerar och vad dess roll och funktion är i samhället. Kommittén grundades på grund av att den engelska regeringen såg ett behov av interventioner och forskning kring mångsidigare språkinläring. Kommitténs ordförande var Alan Bullock. År 1975 framställdes en rapport för granskningen och interventionerna om språkmedvetenhet i det engelska skolsystemet

av Bullock kommittén. Syftet bakom dessa interventioner var dels att se hur många skolor i England som redan hade tillämpat någon form av språkmedvetenhet i sin undervisning men dels också att se hur en sådan förändring skulle stöda elever i att bli mer medvetna och intresserade i moderna språk och också minoritetsspråk. Under 1980-talet stärktes detta engagemang och det politiska partiet för språkmedvetenhet grundades, en kongress hölls för att stärka samarbetet och spridningen av informationen kring språkmedvetenhet. Under 1990-talet blev språkmedvetenheten en nationell rörelse i England och detta innebar att teorier om språkmedvetenhet började formuleras och identifieras, forskarna på den tiden kunde exempelvis identifiera fem olika domäner där språkmedvetenhet var den centrala funktionen. Exempel på sådana domäner är språkets form, attityder och känslor samt identiteten. Dessa domäner studerades mycket under 1990-talet. Det tidiga 1990-talet var också en viktig tid för fenomenets spridning till resten av världen, fokus riktades till att införa ändringar i läroplanerna primärt på grundskolenivå, senare har fenomenet fått spridning till andra nivåer av utbildning. Under denna tid formades och etablerades även föreningen för språkmedvetenhet i England, officiella namnet för föreningen är: ”*Association for Language Awareness*” (ALA). Detta ledde till att konceptet språkmedvetenhet blev etablerat inom pedagogiken och utbildningsväsendet, stort sätt i hela Europa under 1990-talet. (Finkbeiner & White, 2017).

Dagens språkpolitik och undervisningsväsen har med andra ord sina rötter i det sena 1900-talets England och det är inte konstigt att fenomenet har sina rötter i europeisk tradition och politik. Detta är på grund av att även England starkt har influerats av EU:s språkpolitik genom åren. EU:s riktlinjer gällande språk verkar med andra ord vara av högt intresse och värde på allmän nivå genom hela Europa. Europa har med andra ord en gemensam förståelse för intresset och vikten av språk. (Finkbeiner & White, 2017).

3.1 Språkmedveten verksamhetskultur i läroplanen

För att definiera vad en språkmedveten verksamhetskultur i denna studies kontext kan innebära är det nödvändigt att granska *Gfpps* (2016), detta på grund av att studiens sammanhang är pedagogiskt med fokus på småbarnspedagogerna och småbarnspedagogiken. Därmed bör även dessa styrdokument beröras i denna studie.

Andra referenser kommer också att förekomma i relation till detta i avsnittet. Begreppen språkmedvetenhet och verksamhetskultur definieras även i detta avsnitt skilt för sig först och sedan som en helhet.

Verksamhetskultur syftar till ett specifikt handlingsmönster som skapats med tiden genom socialt samspel och handlingsmönstret har influerats av historien och kulturen där handlingsmönstret upplevs (Gfdfs, 2016, s. 28). Eftersom vi rör oss i en specifik kontext som i detta fall är småbarnspedagogik finns det vissa drag som karaktäriserar precis den sorten av verksamhetskultur och dessa drag är de som syftar på själva kulturen inom en verksamhet. I kontexten småbarnspedagogik kan man se att verksamheten karaktäriseras av bland annat specifika normer, värderingar, mål som styr arbetet, kommunikation, samarbete och olika lärmiljöer. Verksamheten består även av att organisera, planera, genomföra och utvärdera verksamheten och arbetet som utförs. (Gfdfs, 2016, s. 28). Det som även utmärker verksamhetskulturer är att handlingsmönstren kan skapas medvetet, omedvetet men också helt oavsiktligt, ett exempel på mönster som är påtagligt inom småbarnspedagogiken är att allt som sker ska vara pedagogiskt motiverat. Pedagogerna måste med andra ord alltid ha en tanke bakom aktiviteterna och aktiviteterna ska alltid vara utvecklande till sin natur, aktiviteten måste alltid grunda sig i didaktiken och pedagogiken (Gfdfs, 2016, s. 28). Man kan med andra ord se att metoderna och arbetssätten ska vara utvecklande och stödande för barnen. Därtill är en av de viktigaste sakerna gällande småbarnspedagogiken att pedagogerna förstår att de hela tiden agerar som modeller för barnen och att barnen genom att följa och avspegla den vuxnas beteende skapar sina normer, attityder och vanor (Gfdfs, 2016, s. 28). Utbildningsstyrelsen (2018, s. 5) har också i sitt dokument gällande dagvårdens handlingsplan fastställt att verksamhetskulturen specifikt skall vara stödande för språkutvecklingen och skall stöda barnen i att utveckla olika kommunikativa uttrycksformer. Med andra ord kan man se att språken som barnen redan är bekanta med skall stärkas, men de skall också bekanta sig och känna till andra språk och kulturer men också olika sätt att kommunicera på.

Språkmedvetenhet innebär att man är medveten om att språken finns runt omkring en och man är medveten om mångfalden av språken som finns i omgivningen och att man på samma gång förstår att språket är en del av identiteten och att språk

bidrar med att man kan vara delaktig och aktiv i samhället. I småbarnspedagogiken är det ovanstående hela tiden med precis som det gör i alla olika verksamhetskulturer, men i den kontexten fokuserar man väldigt mycket på kommunikation och samspel också, kommunikationen är också en central del av språket och språkmedvetenheten hos den vuxna eller barnet. (Gfdfs, 2016, s. 30). Man kan alltså tydligt se att begreppen överlappar varandra till en stor del och har samband, språkmedvetenheten bidrar med innehåll och mening i verksamheten som pågår inom (i detta fall) småbarnspedagogiken, verksamhetskulturen bidrar med att vi kommer åt metoder och sätt att arbeta kring språk i denna kontext men påverkas också av språk och den grad av medvetenhet vi har om språket och kulturen. Vi kunde även tidigare konstatera att språk och kultur har ett tydligt samband och bidrar stort till individens identitet, därför brukar man ofta tala om att språkinläring är stärkande för identiteten, man kan se att ordet "identitet" återkommer många gånger i pedagogernas styrdokument i samband med språkinläring (Utbildningsstyrelsen, 2018).

I relation till Gfdfs (2016) går det att urskilja liknande beskrivningar av begreppet språkmedvetenhet i Glgu (2014). I Glgu (2014, s. 28) beskrivs språkmedveten dock på en högre abstraktionsnivå än i Gfdfs, det går att urskilja att fokus ligger på att synliggöra och diskutera kring språkets och kulturens påverkan för individen och samhället i Glgu (2014). Skillnaden kan uppfattas som att man verkligen diskuterar språkmedvetenheten i grundskolan medan detta inte händer lika mycket på förskolenivå ännu, att få upp intresset för språk och att synliggöra det är viktigast i förskolan och i småbarnsverksamheten. Attityder som finns gentemot olika språk och folkgrupper är också något som synliggörs mer aktivt på grundskolenivå (Glgu, 2014). Utöver detta beskrivs fenomenet i sig på samma sätt i båda styrdokument. Härtill går det även att belysa sambandet mellan flerspråkighet och språkmedvetenhet här, flerspråkighet är nämligen en form av mångfald och mångfald är något som vill belysas med hjälp av språkmedvetenhet (Glgu, 2014). Enligt Glgu (2014, s. 28) är alla individer i skolans gemenskap flerspråkiga och därmed behöver pedagogen visa på att hen värdesätter språk och att olika språk kan och skall användas parallellt i skolan.

Utöver detta kan man också se att dagvården eller förskolan är och skall beaktas som sociala miljöer där det sker interaktion mellan såväl barnen som de vuxna, man kan alltså se att verksamhetskulturen är social och präglas av kommunikation mellan pedagogerna, mellan barnen men även hemmet och dagvården (Norling, 2015, s. 10). Den språkliga verksamhetskulturen i sig kan man se att präglas av kulturen och sammanhanget (dagvård eller förskola), interaktionen och kommunikationen mellan olika aktörer men också i barnens lärandeprocesser (Norling, 2015, s. 9–11). Enligt Norling (2015) har PISA-test och olika utvärderingar visat på att barnen presterar allt sämre i dagens skolvärld och detta kan tänkas bero på att det sätts för mycket fokus på tidiga språkliga interventioner på individuell nivå istället för att försöka få en bättre förståelse av helheten. Norling (2015, s. 9–11) menar att verksamhetskulturens innersta kärna kan anses vara processerna och den utveckling som sker i barnets tänkande, emotioner och handlande. Med processer avser man alla aktiviteter som finns, aktivitet kan man se som arbetsmoment eller arbetsuppgifter. Alla aktiviteter kräver aktivt deltagande av människan, man kan se att många aktiviteter som följer varandra bildar en process. (Ahlin & Marcusson, 2017, s. 16). Det skulle med andra ord vara viktigt för barnen att bemötas och på basen av processer och större helheter istället för individuellt på detaljnivå. Detta kan man se att skulle innebära att fokusera mer på hur barnen tar sig från punkt a till punkt b, vad de upptäcker, hur deras tänkande förändras och hurdana frågor de frågar samt hur de svarar. Det viktiga är att bemöta barnen som en enhetlig grupp och inte att fokusera enhetligt på individen, gruppdynamiken är därmed av stor betydelse i verksamheten. Utgår man ifrån denna syn på språkinläring och en språkmedveten verksamhetskultur kan man slutleda att lärandet skall ske på barnens villkor och att man skall utgå ifrån att barnen är intresserade av. Pedagoger uppmuntras också att utgå från vad barnen redan har med sig i sin ”ryggsäck” då de arbetar språkstödande. (Norling, 2015).

3.2 Förväntningar på pedagogerna gällande barns språkutveckling

Frågan om hur den pedagogiska verksamheten skall se ut och vad som förväntas av pedagogerna kring detta är centralt i denna studie. Det har konstaterats att det i själva

verket inte ännu finns tillräckligt med forskning om detta och att det behövs mer forskning kring hurdan en språkmedveten pedagog ska vara och metoder som lämpar sig allra bäst för att stöda barns språkliga utveckling på ett ändamålsenligt sätt (Finkbeiner & White, 2017).

Fastän det ser ut att finnas relativt lite forskning om hurdan en god språkstödande pedagog skall vara har Utbildningsstyrelsen (2018) utarbetat en handlingsplan för småbarnspedagoger som innehåller vissa riktlinjer för hur pedagogerna skall agera i verksamheten, med andra ord vad som förväntas av pedagogerna. Pedagogerna skall vara språkmedveten men också välrustad med teori om barns språkutveckling för att primärt kunna kartlägga barnets utveckling men också upptäcka om barnet har försenad eller avvikande språkutveckling. Pedagogerna är språkmedveten då hen använder närmiljön till sitt förfogande i verksamheten och använder sig av mycket variation i undervisningen. Hen skall också ha ett kroppsspråk som visar på att hen lyssnar och tar in det som finns runtomkring hen, men också att hen accepterar, välkomnar och är medveten om olika språk och kulturer i miljön. Pedagogerna skall också fungera som språklig förebild för barnen, något som pedagogerna själv behöver vara mycket medveten om. Intresse i barnet är även en sak som förväntas av pedagogerna och som anses vara den största byggstenen i kommunikationen i dess helhet. Pedagogerna bör också ständigt sträva till att öka tillfällena då barnen kan ställa frågor och ta initiativ i att uttrycka sig. Deltagande i fortbildning, olika verkstäder och implementering av interventionsprogram är aktiviteter som pedagogerna förväntas delta i ständigt för att upprätthålla och utöka sin medvetenhet och sina kunskaper. Därtill förväntas pedagogerna exempelvis med hjälp av checklistor eller loggande att dokumentera verksamhetens utveckling och vad som sker inom verksamheten. (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Verksamheten kan eventuellt också se ganska olika ut beroende på hurdana teorier pedagogerna är utrustade med och den kontext och kultur som de befinner sig i, men vissa metoder och arbetssätt förespråkas mer än andra i verksamhetsplanen. Lekfull och varierande lärmiljö är två arbetssätt som lyfts upp i verksamhetsplanen som ytterst viktiga. Genom lek och utforskande kan barn ges de bästa möjligheterna att uttrycka sig. De olika lärmiljöerna ger barnen en bredare förståelse för omvärlden och hur språket fungerar. Barnets intresse och utveckling i skriftspråket utvecklas

även bäst genom varierande arbetsmaterial, högläsning och arbete som innefattar bilderböcker av bred variation. Variation gällande gruppstorleken förespråkas även som något positivt och läsande i smågrupper anses vara positivt för den språkliga utvecklingen. Bokprat, biblioteksbesök och samarbete med hemmen anses vara centrala metoder och arbetssätt i verksamheten och samtal med barnen prioriteras högt. Förskolan eller daghemmet kan exempelvis erbjuda bokkassar som barnen kan ta med sig hem, ett annat exempel kan också vara att det finns en boklåda som man arbetar utgående ifrån. Pedagogerna är också uppmuntrade till att använda språk och kommunikation som stöttar och utmanar barnen i sin utveckling. (Utbildningsstyrelsen, 2018). Enligt Björk-Willén, Gruber och Puskás (2013) kan sång och musicerande vara bra metoder för att utveckla språklig medvetenhet eftersom sången kan belysa olika språkljud på ett annorlunda sätt och är också ett sätt att visa på hur varierat språkanvändningen är. Därtill skall objekt nämnas och diskuteras i närmiljön, elevernas vokabulär utökas med hjälp av att diskutera och observera omgivningen (Björk-Willén, Gruber & Puskás, 2013).

Med andra ord går det att konstatera att det finns en hel del förväntningar på pedagogerna och en hel del metoder att använda sig av i den språkmedvetna verksamhetskulturen. Det går härmed att konstatera att det rör sig om väldigt komplexa mångfasetterade fenomen och strukturer i samhället.

4 Material och metod

I detta kapitel kommer det att framkomma hur studien har utförts, med andra ord vilken datainsamlingsmetod, analysmetod och forskningsansats som använts för att utföra studien i sin helhet. Etiska principer för kvalitativ forskning kommer också att redogöras för i detta kapitel.

4.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med forskningen är att studera hur småbarnspedagoger arbetar och tar i beaktande flerspråkighet och språkmedvetenhet i sin verksamhetskultur. Det är också meningen att få en bild av hur pedagogerna tänker kring potentiella möjligheter med en verksamhetskultur som fokuserar på språkmedvetenhet och uppmuntrar barnen att behålla och utveckla det språk de redan talar.

Mina forskningsfrågor är följande:

Forskningsfråga 1: Vilka metoder berättar småbarnspedagogerna att de använder sig av för att stöda flerspråkighet i sin verksamhet?

Forskningsfråga 2: Hurdana förhållningssätt går det att urskilja att pedagogerna har gentemot den språkmedvetna verksamhetskulturen?

I enlighet med syftet formulerades forskningsfrågor som också kan svara på syftet i sin helhet. Frågor som är enkla och kan besvaras både med hjälp av materialet och den befintliga teorin. Därmed valde jag att försöka se vilka metoder som småbarnspedagogerna berättar att de använder sig av för att främja en språkmedveten verksamhetskultur. Tanken är också att ge en inblick i varför pedagogerna uttrycker sig om precis dessa arbetsmetoder, ge bakomliggande förståelse för hur de uttrycker sig om detta. Forskningen är diskursiv, det innebär att försöka se vilka stora fenomen i samhället som kan ligga i bakgrunden för hur de yttrar sig gällande sina förhållningssätt till språkmedveten småbarnsfostran. Småbarnspedagogerna diskuterar kring aspekter som kan vara positiva men också

negativa med en språkmedveten verksamhetskultur, därför anser jag det vara relevant och värt att fördjupa mig i. Datainsamlingsmetoden valdes enligt formatet på syftet och forskningsfrågorna. Metoden som används för att samla in material till forskningen är av kvalitativ natur. Detta på grund av att en diskussion medför åsikter, tankar och uppfattningar angående informanternas sociala verklighet. För genomförande, bearbetning och analysering av material används i denna studie kritisk diskursanalys.

4.2 Etnometodologi som forskningsansats

Fortbildningsprojektet *språkpärla* som står som grund för denna studie kan ses som ett etnometodologiskt forsknings- och utvecklingsprojekt, detta på beror i stort sätt på att man inom etnometodologi gör ett slags socialt experiment eller forskning som man med hjälp av vill framhäva det djupare förståelser om verkligheten som finns i det som informanterna uttrycker. Det kan emellertid handla om mer djupgående sociala strukturer eller ideologier eller kulturella fenomen som finns inbäddande i det vardagliga som studeras i denna typ av studie med denna specifika ansats. Etnometodologi anses vara ett angreppsätt som främst används i kvalitativa studier eftersom ansatsen tillåter forskaren och informanterna socialt samspel med varandra och för att man med hjälp av denna ansats kan upptäcka uppfattningar, tankar och mönster hos informanterna. Därmed kan man se att denna ansats är lämpad för ett projekt som *Språkpärla* eftersom projektet har som mål att se på de vardagliga strukturerna i pedagogernas vardag och genom exempelvis diskussion framhäva mer djupgående strukturer, det vill säga diskurser som finns i diskussionerna. (Have, 2004).

Det finns ett antal aspekter till som är viktiga att komma ihåg då man utför en studie vars ansats är etnometodologi, först och främst skall projektet och forskningen ha sociologisk karaktär. Det som undersöks är språket och den sociala interaktionen, det vill säga hurdana gemensamma uppfattningar om världen som en grupp har. Det är den gemensamma uppfattningen eller en sorts koncensus inom gruppen och diskussionen som undersöks. (Have, 2004) Enligt Have (2004) är denna ansats mest använd som verktyg för att förstå diskussioner, man använder alltså ansats främst då

man specifikt vill att informanterna beskriver och diskuterar vanliga vardagliga fenomen som man senare analyserar. Ansatsen används även då man har som avsikt att hitta diskurser i det som informanterna uttryckt i sina diskussioner, etnometodologi beskrivs även som en ganska svårförståelig ansats som även kan anses ha ganska diffus karaktär. Detta kan bero på att det är svårt att analysera diskussionerna eller det man hör och ser inom en fortbildning objektivt. (Have, 2004). Därmed kan man dra slutsatsen att etnometodologi är en naturlig aspekt i denna studie eftersom det som analyseras är diskussioner om det alldagliga där forskaren skall hitta en djupare innebörd.

Det finns dock några problem som forskaren kan stöta på i projekt som har denna ansats. Det vanliga problemet som uppstår är att det kan vara svårt att se vad informanterna menar att är vedertaget och sunt förnuft speciellt då de diskuterar fenomen som gäller deras arbete eller arbetsmiljö. Detta på grund av att en person som arbetar med något specifikt redan anser att allt de gör är självklart och att de agerar med sunt förnuft. Det som sker då är att forskaren har svårt att avgöra vad informanterna egentligen anser att vara självklart och tappar därmed objektiviteten eftersom forskaren måste förhålla sig till att det kan finnas en viss avvikelse i materialet, det vill säga att allt som verkar vedertaget möjligtvis inte är det. Därmed kan det vara bra att som forskare iaktta hur konsensus, det vill säga hur många, exempelvis pedagoger, som tycker lika om någonting. (Have, 2004).

Etnometodologi är med andra ord en ansats som har utvecklats på grund av att det har funnits ett behov att se på själva interaktionen och diskussionen mellan människor och se om människan har sunt förnuft och har någon sorts uppfattning om att något är på ett visst sätt. Ansatsen utvecklades och prövades särskilt på 1960-talet då en forskare vid namn Garfinkel prövade etnometoder i större utsträckning. Garfinkel ville pröva hurdana resultaten blir ifall man bryter mot förväntningarna hos informanterna på olika sätt, det vill säga stör eller bryter tankemönstret om att någonting är på ett visst sätt, detta ledde till att etnometodologi började användas i gruppssamtal istället för enskilt eftersom man är intresserad av att se om variationen i åsikter om vad som är det rätta kan ändra det vedertagna som de flesta menar att är sant. Det stora målet är att se till vilken slutsats gruppen kommer då de bryter varandras tankar och åsikter. (Have, 2004).

4.3 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingsmetoden i detta arbete är av kvalitativ natur, detta på grund av att data inte kan mätas med matematiska principer och data har inte samlats in med hjälp av enkäter eller andra kvantitativa lösningar utan samtal har bandats in och analyserats (Christoffersen & Johannessen, 2015) Det som karaktäriserar kvalitativa metoder är att de baserar sig på individens egna subjektiva tankar och åsikter, med andra ord kan man se att det handlar om individens egna uppfattningar gällande hens sociala verklighet.

I kvalitativa studier vill man komma åt innebörden i talet, skriften eller observationerna man gör, medan man i kvantitativ forskning vill hitta något sanningsenligt i sin studie med hjälp av korta och nästan identiska frågor för att standardavvikelsen ska bli så liten som möjligt, man vill alltså med hjälp av sina frågor eller påståenden få informanterna att svara så sanningsenligt som möjligt. (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 15–16). I denna avhandling handlar det om att informanterna försöker skapa en gemensam förståelse gällande fenomenen som diskuteras, vilket också kan ses som karaktäristiskt i kvalitativa studier (Widerberg, 2002). En av de största skillnaderna mellan kvalitativ och kvantitativa metoder är att den kvalitativa är mer flexibel och tillåter interaktion mellan informanten och forskaren, detta kan dock även drabba resultaten och rapporteringen av resultaten speciellt ifall forskaren inte fungerar forskningsetiskt korrekt i den stunden som samtalet eller exempelvis intervjun utförs. I kvalitativa studier är interaktionen med andra ord till hög grad spontan, men man kan också säga att den är relativt fri, eftersom informanter eller informanterna får uttrycka sig med egna ord och fritt och frågorna de svarar på eller fenomenen de diskuterar är öppna, det vill säga fria från vägledning eller ställningstagande som i sin tur kunde leda till att informanten inte svarar sanningsenligt på frågan i den stunden utan svarar så som hen tror att forskaren vill att man ska svara. Kvalitativa metoder kan man därmed säga att inte är helt oproblematiske, det finns mycket man som forskare måste beakta under processens gång. Jämförbarheten är ett av de största problemen som ofta uppstår i kvalitativa studier, detta innebär alltså att det är svårt att jämföra med tidigare

forskning eller göra om en exakt likadan forskning en gång till på grund av att alla personer uttrycker sig och tänker på olika sätt och även samma person som redan blivit intervjuad kan svara annorlunda på samma frågor man frågat eller ha andra tankar än de hen tidigare uttryckt i en diskussion. (Christoffersen & Johannessen, 2015, s. 15–16). Enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 15) är kvalitativa insamlingsmetoder speciellt bra metoder om man vill inhämta kunskap om personers erfarenheter, känslor, attityder, värderingar och uppfattningar. Det är specifikt uppfattningar, värderingar och åsikter jag vill ta fasta i denna undersökning: en mer djupgående analys om hurdana uppfattningar dagvårdspersonalen har gentemot språkmedveten verksamhet på sina arbetsplatser.

Ifall man bestämt sig för att använda sig av kvalitativa datainsamlingsmetoder, bör man vara medveten om att det finns en viss skevhet i utsagorna som informanten ger och att detta kan medföra att materialet kan vara svårtolkat på grund av skevheten (Bell, 2006). Ordbokens definition av skevhet (*bias*) är förvrängning av omdöme, vilket i denna kontext syftar på förutfattade uppfattningar (Bell, 2006, s. 167). Därmed kan man dra slutsatsen att skevhet innebär att man har en oriktig eller förvrängd bild av någonting. Skevheten uppstår ofta omedvetet, eftersom informanterna och forskarna självklart är människor och inte maskiner, vilket man måste förstå då man intervjuar någon (Bell, 2006, s. 158–156, 167). Skevheten kan komma till uttryck hos informanterna på olika sätt. Enligt Bell (2006, s. 167) kan forskaren med sitt kroppsspråk eller ljud i bakgrunden påverka informanterna, vilket leder till skevhet. Informanterna kan därmed bli påverkad på olika sätt under samtalet. Skevheten uppstår oftast omedvetet under tiden då samtalet pågår. Informanten kan i värsta fall uttrycka någonting som hen av någon orsak tror att forskarna eller potentiellt någon annan informant vill höra. Skevheten kan dock också uppstå i ett senare skede, nämligen då forskaren analyserar data och skall framställa den, detta beror på att forskaren även har sina egna förutfattade meningar och föreställningar om vad informanten menar men också gällande hur resultaten av studien kommer att se ut. Man behöver därför som forskare vara medveten om att skevheten inte bara existerar hos informanterna utan också hos sig själv, därmed får man vara försiktig som forskare med att inte generalisera för mycket då man analyserar och diskuterar materialet och resultatet. Valet av litteratur kan också stärka skevheten hos forskaren eftersom det finns risker att forskaren endast väljer

sådant material som stöder hypotesen eller resultaten, därmed kan man se att objektiviteten är viktig för forskaren att behålla under hela processen. (Bell, 2006, s. 167–168.)

Materialet som analyserats i denna studie har samlats in med hjälp av fokusgruppsdiskussioner. Denna typ av diskussioner karaktäriseras av att ungefär 6–8 individer diskuterar vissa teman som har valts ut på förhand. Diskussionen handleds av en forskare eller en handledare. Individerna som diskuterar ska ha gemensamma bakgrunder i temana som diskuteras, i denna studie har alla gemensamt att de arbetar inom småbarnspedagogik. Alla respondenterna är dock inte från samma instanser och alla arbetar inte heller med barn i samma ålder. Någon eller några gemensamma nämnare hos respondenterna behövs dock för att kunna utföra en fokusgruppsstudie. (Morgan, 1998, s. 2). Fokusgrupper används oftast då en organisation eller ett företag vill få information om hur arbetsgemenskapen ser ut och känns för de arbetande eller exempelvis då de vill samla information om vad som fungerar eller inte fungerar inom gemenskapen. Detta närmandesätt används primärt för att ge en inblick i förhållanden, ideologier och arbetssätt som behöver förändras inom en viss instans. Inblicken i det som kan utvecklas inom instansen är emellertid mervärdet som fokusgrupperna medför. I denna typ av forskning där syftet är att få en inblick i såväl instansens funktion men även individens funktion inom instansen var fokusgruppsdiskussioner därmed lämpliga. (Morgan, 1998, s. 4–5). Fokusgrupper ger även en mer ändamålsenlig uppfattning om hurdana kollektiva tankar och resonemang som finns inom en viss instans. Detta är även något som är viktigt att poängtera i denna studie eftersom de kollektiva mönstren är av särskilt intresse i denna studie. Det som granskas är med andra ord gemensamma uppfattningar eller diskurser som grupperna har om vissa teman inom deras yrke som pedagoger. (Liamputtong, 2015).

I denna studie har metoden som jag nämnde tidigare varit kvalitativ diskussion med ett format som kallas SWOT-analys. Förkortningen SWOT står för orden: styrkor (eng. *strength*), svagheter (eng. *weakness*), möjligheter (eng. *opportunities*) och hot (eng. *threats*). Styrkor och svagheter syftar oftast på själva enhetens styrkor och svagheter medan möjligheter och hot kan uppfattas som yttre faktorer eller något som påverkar verksamheten i sig. Vanligen används SWOT-analys då företag skall

utveckla och fastställa sina marknadsföringsplaner men metoden har även börjat användas i forskning inom humaniora. Därmed har litteratur kring SWOT-analys mest funnits att hämta inom kategorin marknadsekonomi. (Westwood, 2006, s. 33).

Enligt Ahlin och Marcusson (2017, s. 106) kan SWOT-analys även fastställa vilka behov en organisation eller verksamhet har, SWOT-analys används emellertid för att utveckla en enhet eller aktivitet men också att bedöma den. I denna studie kan man se i bakgrundskapitlet att studien bygger på en fortbildning som utvecklats i forskningssyfte men också utvecklingssyfte, därmed kan man se att jag med hjälp av denna studie medför och har för avsikt att visa på utveckling inom småbarnsfostran med mångspråkighet i fokus. I det stora hela beskriver Westwood (2006, s. 37) att SWOT-analysen är ett sätt att framhäva processen eller olika processer inom en viss aktivitet eller en viss organisations verksamhet, därtill kan man säga att alla SWOT analyser som görs utgår från ett fenomen som redan är fastställt och som är analyserbart, man behöver ha klart för sig vad det är som skall diskuteras för att kunna göra en djupgående SWOT-analys.

4.4 Val av informanter och genomförande

Denna studie är en del av forskningsarbetet och utvecklingsprojektet *Språkpärla*. Materialet som fanns tillgängligt bestod av 41 primärdeltagare och 165 sekundärdeltagare. Bergroth och Hansell (2020) menar att inkludering av sekundärdeltagare ger forskningen en högre grad av tillförlitlighet. Detta på grund av att det är fler personer som uttrycker sig och diskuterar diskurserna. Det ger alltså ett bredare tolkningsplan för forskaren och det är mer pålitligt att göra slutsatser på basen av ett större sampel. (Kvale & Brinkmann, 2014). Projektet började med en fortbildningskurs för ca 90 deltagande småbarnspedagoger. Deltagande i fortbildningen var öppen för alla småbarnspedagoger för att så många som möjligt skulle delta i den. Det som behandlades under kursen var olika forskningsbaserade råd och tips om hur pedagogerna kan utveckla och få till stånd en mer språkmedveten verksamhetskultur i dagvården. För att uppnå en mer språkmedveten verksamhetskultur och för att få en inblick i hur pedagogerna arbetar eller inte arbetar kring det bestämde forskarna sig för att samla in material i form av

diskussioner med SWOT-analys som grund för att få en inblick i pedagogernas uppfattningar kring dessa fenomen. (Bergroth & Hansell, 2020). De 90 deltagarna under första fortbildningstillfället fick ett SWOT- schema med sig som de ombads att fylla i och diskutera med sina kollegor på arbetsplatserna. Det som diskuterades var sex olika diskurser gällande språkmedvetenhet som hade formats och uppstått under förberedelse inför fortbildningen men också under första tillfället. Dessa diskurser var följande: Språkutveckling, tvåspråkig undervisning, finsk- svensk tvåspråkighet, tidig språk inläring, mångkulturellt samhälle och minoritetsspråk och annan flerspråkighet.

Under följande fortbildningstillfälle delades deltagarna in i smågrupper för att diskutera de ifyllda SWOT:arna de diskuterat med sina kollegor på arbetsplatserna. Deltagarna delades in i 4–5 personers grupper. Deltagarna skulle diskutera mer utförligt om vad de hade resonerat kring under förra diskussionen och försöka finna gemensamma uppfattningar och eventuella nya uppfattningar om diskurserna som diskuterats. Forskarna och projektledarna var på plats då diskussionerna hölls men de deltog inte aktivt utan observerade endast. Enligt SWOT-analysen, skulle de även diskutera och fundera kring vilka styrkor, svagheter, möjligheter eller hot som en språkmedveten verksamhetskultur kan medföra på arbetsplatsen. Informanterna skulle diskutera utgående från sex olika identifierade samhällseliga diskurser. Totalt hade 165 pedagoger varit med och diskuterat SWOTarna i sina egna arbetsmiljöer men materialet som använts i denna studie representeras av 41 informanter. (Bergroth & Hansell, 2020).

Materialet som analyserades var färdigt grovt transkriberat och ingen ytterligare transkribering var nödvändig. Citaten som används i resultatredovisningen och som illustrerar diskurserna har inte ändrats från sin ursprungliga form utan har bevarats så som de skrivits ner under transkriberingen. Detta på grund av att studien är diskursiv, det sett som respondenterna uttrycker sig på har betydelse för denna studie, för att klargöra exempelvis olika ideologier eller attityder som pedagogerna uttrycker. Inspelningarna av diskussionerna användes inte i denna studie eftersom det anses mer ändamålsenligt att använda sig av skriven text i diskursiva studier. Detta på grund av att texter är autonoma och är helt separerade från ”författarens” intensioner samt från de ursprungliga mottagarna. (Smeds-Nylund, 2019, s. 19).

Malin Åberg

Därmed har forskaren med andra ord en mer objektiv insikt i materialet. Skulle materialet ha lyssnats till skulle överflödigt information samt respondentens personliga drag och tonlägen i rösten möjligen kunna påverka forskarens tolkningar ytterligare. (Smeds-Nylund, 2019). Inspelningarna var inte heller tillgängliga till att börja med och det var rekommenderat att använda sig av det skrivna materialet. Möjligheten att lyssna på något specifikt stycke i texterna fanns, men det var avsett för att klargöra något oklart inom stycket. Sammanlagt fanns det nio grupper och i de flesta grupper fanns det fem deltagare men i några grupper fanns det fyra deltagare.

Jag valde att fokusera på två gruppers texter eftersom arbetsinsatsen i denna studie ligger i att prova och applicera en metod som tidigare inte används i en stor utsträckning inom Åbo Akademi's forskning. Därmed går det att välja ut det en viss mängd data och prova metoden mot det data som valts ut. I ena gruppen deltog 4 deltagare och i den andra 5 deltagare, analysen i denna studie består därmed av 9 deltagares utsagor och diskurser. Fortbildningarna utfördes i tre olika tvåspråkiga kommuner, dessa har inte omnämnts i materialet för att ytterligare skydda respondenternas konfidentialitet. (Bergroth & Hansell, 2020) Därmed representerar materialet personer från åtminstone tre olika kommuner, grupperna som skulle analyseras var således uppdelade i tre ytterligare sektioner eller grupper enligt kommun. Valet av de grupper som skulle presenteras i denna studie blev därför att initialt välja en grupp från varje kommun. Trots detta blev det senare klart att texterna innehöll stora mängder av användbart data för denna studie, materialet behövde därmed begränsas för att göra avhandlingen mer läsbar och tydlig. Därför valdes en grupp bort ur analysen, i gruppen som valdes bort hade dock samma teman och diskurser som belystes i diskussionen så analysen är därmed inte påverkad av detta beslut på någon större nivå.

Utöver detta var materialet anonymiserat, vilket innebär att det inte går att identifiera respondenterna utifrån transkriberingarna. I materialet går det att urskilja när respondenten byts och det är en ny person som uttrycker något, men detta görs med hjälp av markeringar och inte med namn. Dessa angreppssätt har tillämpats i enlighet med forskningsetiska principer, med andra ord för att minimera hur mycket personlig information påverkar tolkningen av materialet. Mer om etiska principer som tillämpats kan man läsa i delkapitlet 4.6.

4.5 Bearbetning av data och analys

När jag skulle bearbeta och gå igenom data som fanns började jag med att läsa igenom en gång båda gruppernas diskussioner för att få en överblick om vad som möjligen finns att beröra mer på djupet i texterna och vilka diskurser som berörs i utsagorna, sedan skrev jag ner mina iakttagelser skilt för sig i ett eget dokument. Jag kunde exempelvis se att globaliseringsfenomenet fanns med som en underliggande diskurs såväl som invandringskrisen. Dessa fenomen går att urskilja i pedagogernas tal exempelvis då de använder fraser som att ”vyerna vidgas” och att de talar om barn med annan kultur och bakgrund med ord som ”dom”, ”de har sin egen grej”. Pedagogerna menar också att globaliseringen och digitaliseringen har lett till lättare åtkomst av material och resurser, ”youtube” är exempelvis en bra plattform. Följande steg var att göra en fördjupad granskning, att se vilka utsagor som stämmer överens med de iakttagelser jag gjort i första materialgenomgången och skrev jag ner utsagorna som stämde överens in i samma dokument under de övergripande diskurserna. När jag gjort detta började jag se vad som kan vara gemensamt för de olika utsagorna och grupperade dem, exempel på detta är att jag lade alla utsagor som har att göra med metoder under diskursen didaktik. Jag grupperade dem enligt diskurs, med andra ord försökte jag hitta underliggande orsaker i materialet till varför pedagogerna uttryckte sig så som de gjorde och gruppera utsagorna enligt det. Jag ville alltså få ett grepp om vilka fenomen eller kontexter i världen som kan tänkas påverka informanternas resonemang. Med andra ord har jag använt mig av diskursanalys som analysmetod för detta arbete, i resultatredovisningen kan man se hur jag gått till väga mer noggrant (se kapitel 4). För att förstå hur jag gjort då jag analyserat och för att förstå resultaten måste man dock veta vad diskursanalys innebär.

Det finns tre olika angreppssätt man kan använda sig av då man arbetar med diskurser, den som jag valt kallas kritisk diskursanalys. Diskursanalysen har sin grund i att allt språkbruk är i kommunikativt syfte, att språket är i konstant förändring och rörelse, det handlar med andra ord om aktiviteter. Språket är symboler med vilka vi uttrycker verkligheten och därmed blir språket kategoriserande och beskrivande, då man uttrycker sig om exempelvis något som handlar om hur man kan utbilda sina elever talar man alltså inom en viss genre eller vad vi i detta sammanhang kallar diskurs, diskursen skulle i detta exempel vara den pedagogiska eller didaktiska diskursen. Man

måste också komma ihåg att diskurser är sociala till sin natur och de är såväl produkter av sociala samverkan och att de omformas och ständigt specificeras och ändrar sin form enligt mänsklig social interaktion. Den sociala praktiken är alltså det som står i fokus för kritisk diskursanalys, delvis har man texten i sig och i texten kan man hitta underliggande praktiker och orsaker till varför texten är som den är. (Winther & Phillips, 2000, s. 72–75). Detta har jag gjort i min analys, jag har med andra ord två texter som jag diskuterar med hjälp av diskursiva metoder för att hitta det bakomliggande i texterna, det som naturligtvis är svårt är att diskurser man hittar inte behöver vara sanningen som står bakom utsagan, man måste förstå att ingen diskurs är mer sann eller falsk än någon annan och man måste inse att de ofta också går in i varandra eller står sida vid sida. Vissa tolkningar som forskaren gör är inte lika valida som andra, detta innebär att diskurserna och studien är öppen för vidare tolkning och forskning. Därtill är det viktigt att förtydliga att en diskursanalys bygger på respondenternas tolkning av världen, det vill säga tolkningen som respondenten har av världen och inte världen som den verkligen är. (Smeds-Nylund 2019; Winther & Phillips, 2000).

Kärnan i ett kritiskt diskursivt arbete är den sociala praktiken, det vi gör, hur vi producerar texter är det viktiga och därmed ger innehållet i texten en bild av verkligheten som personen eller personerna i socialt samspel uttrycker. För att så tydligt som möjligt besvara vad en diskurs är i sig skulle man kunna säga att den är en beskrivning av en viss aktivitet, åtminstone när det handlar om den kritiska diskursanalysen. (Winther & Phillips, 2000). Enligt Widerberg (2002, s. 168–169) skall man i sin diskursiva analys redogöra för diskurser som återkommer frekvent eller som verkligen alla ”röster” i texten understryker, om man upptäcker någon diskurs som inte återkommer behöver denna inte nämnas eftersom man i en diskursanalys vill få tag på de större diskurserna i texten för att syfta på en större helhet. Vidare kan man även se att diskursanalys är väldigt nära besläktad med meningsanalys eller allmän språkanalys och det är språket och uttrycket man emellertid studerar då man gör en diskursanalys, men vissa studier sätter mer tyngd i att föra fram själva diskursen och tar inte så mycket hänsyn till specifika begrepp eller uttrycksformer i resultatet, denna studie kommer att vara av sådan natur. Jag vill alltså analysera diskursen, vad som ligger bakom det informanterna säger och inte hur de säger det eller vad vissa ordval kan syfta på eller vad det är som informanterna inte säger. (Widerberg, 2002). Man

kan sammanfattande säga att när man talar om diskurser menar man sociala aktiviteter som visar på ett större sammanhang eller en så kallad trend, man kan även se att forskare inte är helt ense om huruvida diskursanalys är en analysmetod eller mer av ett perspektiv eller angreppssätt, därmed kan man konstatera att denna metod är komplex till sin natur (Widerberg, 2002).

I resultatkapitlet har jag strukturerat min analys och mina resultat genom att ha forskningsfrågan som övergripande rubrik och sedan har jag svarat på den i löpande textformat med exempel från texterna jag utgått ifrån och har då relaterat till olika diskurser och fenomen som kan ligga i grunden för att texten uttrycker det den uttrycker. Jag har försökt relaterat till diskurserna i en rangordning från den mest övergripande aktiviteten (diskursen) till den som är mindre synlig, detta på grund av att litteraturen jag läst inte ger några specifika instruktioner på hur jag skall strukturera min analys utan menar att man mer kan utgå från något som kallas diskursordningar. Enligt Winther och Phillips (2000, s. 76–77) innebär detta att man försöker se möjliga kommunikativa mönster i diskursen och på det viset kunna avgöra på någon nivå vilken diskurs eller aktivitet som väger högst. Eftersom detta synsätt i sig är diffust har jag inte rangordnat diskurserna i min text enligt någon viktighetsordning utan mer enligt vad som är mest påtagligt och mindre påtagligt i texten, detta på grund av att man egentligen inte kan säga att någon diskurs är viktigare eller mer sanningsenlig än någon annan (Winther & Phillips, 2000). I viss litteratur som behandlar diskursanalys kan man även se att man kan behöva relatera till tidigare forskning i resultatredovisningen också för att lägga en starkare grund för sin analys och sitt resultat (Widerberg, 2002). Vid behov kommer jag därmed att hänvisa till tidigare forskning för att tydliggöra diskursens betydelse i den kontext som är närvarande i denna avhandling. Jag har även inkluderat vissa av informanternas utsagor i resultatet för att ge mer exempel på hur en diskurs kan uttryckas eller för att exemplifiera vad som kan ligga bakom den, detta kan man också se som ett sätt att strukturera sitt resultatkapitel på (Widerberg, 2002, s. 150–151).

4.6 Etik, trovärdighet och tillförlitlighet

När man utför en forskningsstudie behöver och måste man arbeta etiskt, detta är ett kriterium för att överhuvudtaget få utföra forskning. Det finns många etiska aspekter man ska tänka kring då man utför ett forskningsarbete. Etiska dilemman uppstår ofta i många olika tillfällen under processen, såväl i början, mitten och i slutet av studien. Man kan se att det största dilemmat är att man forskar kring några personers privata liv och att det sedan på något sätt skall kunna presenteras och redogöras för på en offentlig arena. (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 99.)

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är det viktigt att man innan insamlingen av data berättar för informanterna vad diskussionen eller exempelvis intervjun kommer att handla om, eventuellt ger informanterna frågorna eller diskussionsmaterial på förhand så att de har möjlighet att förbereda sig. I förberedelserna för en fokusgruppsdiskussion behöver forskaren även försäkra sig om att hen har förstått och begrundat de teman som ska diskuteras noggrant. Dessutom är det viktigt att diskutera och behandla temana på något slags handledningstillfälle eller fortbildning tillsammans med respondenterna. Orsaken till detta är emellertid för att bevara diskussionen kring precis de teman man vill att ska diskuteras samt att de diskuteras ändamålsenligt och utförligt. Respondenterna behöver alltså förstå och ha kunskap om det som diskuteras för att en diskussion av denna karaktär ska kunna utföras. (Liamputtong, 2015). Man bör också låta informanterna veta vilka rättigheter de har. Informanterna skall veta att de har rätt till att diskussionen eller intervjun behålls konfidentiell, rätt till anonymitet och de har rätt till att veta vad konsekvenserna är ifall något händer med inspelningarna eller övrigt material (Kvale & Brinkmann, 2014).

Forskaren behöver också få informantens samtycke om att få spela in samtalen och försäkra informanten om hans konfidentialitet (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 99–100). Speciellt inom fokusgrupp studier kan man se att konfidentialiteten är av ytterst stor vikt och bör respekteras, detta på grund av att respondenten kan uttrycka mycket personlig information i diskussionerna och hen berättar om sin inre värld som är en privat del av hans verklighet. Individerna bör därmed skyddas från att bli igenkända och från att hans berättelser blir felaktigt uppfattade av forskaren. (Liamputtong, 2015, s.

12) I denna studie skulle det ha varit möjligt att få lyssna på inspelningarna av diskussionerna. I enlighet med de ovanstående etiska riktlinjerna analyserades materialet därmed endast utifrån transkriberingarna, inspelningarna lyssnades inte igenom. Orsaken till detta är att denna studie inte kräver några personliga eller detaljerade utsagor om respondenterna, eftersom diskurserna och de gemensamma uppfattningarna är av större betydelse i studien. Därmed bör man som forskare inte leta reda på sådan information som anses vara överflödigt för studien i sig. I resultatredovisningen kan man se att det inte använt någon form av benämning för informanterna. Citat har endast plockats ut ur texten och relaterats till diskurserna som har gått att urskiljas. Fokus ligger alltså inte på personen som uttryckt utsagan och vad hen specifikt tycker och tänker utan det ligger i sambandet mellan själva utsagan och diskursen. Jag är alltså inte ute efter att analysera en person utan ett sammanhang.

Under själva insamlingsprocessen måste man ta hänsyn till att informanterna inte blir kränkta eller blir emotionellt stressade (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta kan man eventuellt tänka sig att blir ett dilemma speciellt då informanterna diskuterar utan att forskaren blandar sig i diskussionen och styr den, men man kan ju eventuellt tänka sig att informanterna hittar strategier med vilka de kan navigera även svåra diskussionsämnen eller konflikt som kan uppstå under diskussionen (mer om detta i diskussionskapitlet). När det kommer till etik specifikt om diskursanalys så finns det egentligen inte så mycket enskilda riktlinjer att implementera (Widerberg, 2002). Men man kan däremot se att det är viktigt att inte rangordna diskurserna i viktighetsordning för då riskerar man som forskare att förvränga resultaten och de blir inte trovärdiga, istället skall man behandla alla diskurser enskilt och utan att generalisera för mycket kring vad som är viktigt eller mindre viktigt. Det är även viktigt att man inte inkluderar några specifika detaljer gällande informanternas personligheter eller någon personlig information i en sådan analys eftersom det inte är relevant för forskningen i sig. Anonymiteten behöver man ha mycket hänsyn till i diskursstudier speciellt på grund av att man som forskare tvingas göra fler egna antaganden än i andra studier, valet av diskurserna i texten är en väldigt subjektiv process, därmed finns det en risk att man kränker informanterna ifall man därtill medför spekulationer kring själva informanten. (Widerberg, 2002). Vedertagna teorier om kvalitativ forskningsetik som går att implementera inom all kvalitativ forskning har med andra ord implementerats i denna forskning. Därefter har det även lagts till några till regler för och förhållningsätt

gällande anonymitet, konfidentialitet och trovärdighet eftersom litteraturen om diskursanalys och etnometodologi tillät det.

Reliabilitet och validitet inom kvalitativ forskning är fenomen som man som forskare behöver och måste ta ställning till i sin studie. Reliabiliteten syftar till hur pålitliga resultaten och handlingarna är i studien, medan validiteten visar på hur relevant resultatet är och relevansen av forskningen i sin helhet. Det är i dagens forskarvärld dock vanligare att använda termerna trovärdighet och pålitlighet istället för reliabilitet och validitet, eftersom de kan tänkas vara enklare att förstå i vardagligt språkbruk (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295). En av de större frågorna man ställer sig när man ser på resultatens trovärdighet är ifall kunskapen man samlat på sig i en kvalitativ studie är huruvida den är objektiv eller inte (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 291). Objektiviteten syftar i denna kontext på att informanten har fått uttrycka sig fritt utan någon slags antydningar eller större emotionella reaktioner från forskaren. I denna studie har inte forskaren varit med och diskuterat men man vet däremot inte om hur informanterna har påverkat varandras utsagor. Skevheten är även ett fenomen som man bör ha hänsyn till speciellt i kvalitativa studier eftersom det generellt är en faktor som man har kunnat se att mest kan påverka resultaten på ett olämpligt sätt. Man kan se att skevheten syftar på avsaknad av objektivitet, med andra ord att forskaren har förutfattade meningar gällande hur resultaten kommer att se ut eller egna tankar kring hur utsagorna borde vara (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 292–293). Detta ska man som forskare ha reflekterat kring noga innan man påbörjar en studie och särskilt innan man utför insamlingen av data som skall analyseras, en känsla av att forskaren förväntar sig något specifikt får därmed inte överföras till informanten.

Tillförlitligheten i kvalitativa studier handlar om att man ser ifall resultatet skulle bli annorlunda ifall man hade samma informanter att tänka kring något fenomen på nytt senare med en annan forskare, i vissa fall ser man också på hur det skulle bli ifall man bytte ut informanterna (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295.) Det handlar med andra ord mer om att pröva kvaliteten av antingen intervjufrågor eller diskussionsmaterial fler gånger för att försöka avgöra ifall det går att göra om studien med åtminstone liknande resultat som man kom till i sin studie. Tillförlitligheten brukar man se mer noggrant på i kvantitativa studier. Specifikt gällande diskursanalyser är det viktigt att forskaren förstår att arbetet blir subjektivt men att alla tolkningar trots detta inte bär lika mycket

sanning som andra tolkningar. Dessutom behöver forskaren respektera de utsagor som respondenten uttryckt och undvika att generalisera och se sådana tolkningar i texten som inte finns där. Trots detta är studier av denna natur öppna för framtida tolkningar. En mycket viktig komponent i diskursanalytiska studier är att arbetet har en slags transparens eller genomskinlighet och en röd tråd igenom hela arbetet. Tolkningar och tillvägagångssätt får inte gömmas eller minimeras. (Smeds-Nylund, 2019, s. 105–107). Validiteten (giltigheten, trovärdigheten) ser så lite annorlunda ut i kvalitativa studier gentemot kvantitativa studier. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) tolkas validiteten i kvalitativa studier mer som en slags hantverksskicklighet, med andra ord handlar det om hur man strukturerar arbetet och hur djupgående arbetet är. Man fokuserar på den röda tråden i texten och innehållet. Arbetet skall vara välstrukturerat, ha ett tydligt sammanhang och en tydlig kontinuitet genom hela arbetet (Kvale & Brinkmann, 2014).

5 Diskurser i materialet

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för resultaten som fanns i den insamlade data från småbarnspedagogernas diskussioner. Avsnittet är uppdelat i tre större rubriker. Rubrikerna har formats utifrån Spolskys teorier om språkideologi och språk i praktiken, detta på grund av att Spolskys texter har använts för att analysera och bearbeta data. Orsaken till detta är att Spolsky för tillfället är den ledande teoretikern inom sociolingvistik och han har studerat hur språk fungerar i vårt samhälle på bred nivå. Därmed kommer citat ur de analyserade diskussionerna att förekomma på grund av att de exemplifierar tydligast vad en viss diskurs betyder eller står för. Med tanke på att språkmedvetenhet är ett komplext fenomen kan även annan litteratur användas för att kontextualisera diskurserna.

I diskussionerna som analyserats har det deltagit nio småbarnspedagoger totalt, materialet representerar med andra ord dessa nio personers gemensamma tankar och åsikter. Redovisningen i sin helhet är baserad på två texter, det vill säga två grupper transkriberade diskussioner. Personerna har skapat uppfattningarna och diskurserna tillsammans. Dessa diskurser kommer därmed att presenteras i följande tre kapitlen relaterat till Spolskys (2003) teori om språkpolicy, dvs. vad som görs eller inte görs när det gäller exempelvis flerspråkighet. Första kapitlet kommer språkmedvetenheten som aktivitet att behandlas mer djupgående som diskurs. Kapitel två kommer att handla om språkmedvetenheten som förhållningssätt, med andra ord hur pedagogerna upplever att de hanterar fenomenet språkmedvetenhet, hur de uppfattar fenomenet i sig. Tredje kapitlet kommer att ha sitt fokus i framtidsvisioner gällande den språkmedvetna verksamheten, det vill säga hur verksamheten kan tänkas se ut i framtiden.

5.1 Språkmedvetenhet som aktivitet

Pedagogerna diskuterar mycket om hur man bör arbeta språkstödjande med barnen, det vill säga vilka konkreta metoder som verkligen kan synliggöra språken i verksamheten. De verkar alla ha samma uppfattning om att vissa metoder är bättre än andra, exempelvis verkar de använda sig av sånger, ramsor och visuella hjälpmedel

Malin Åberg

för att synliggöra språket och dess funktion för barnen, alla exempel nedan innehåller dessa metoder. Speciellt sång, ramsor och benämning av olika objekt var ting som pedagogerna diskuterade och tyckte att är passande metoder i verksamheten. Många citat kunde hittas där dessa metoder nämndes som viktiga men jag har valt ut fyra av dem eftersom de alla var väldigt likartade till sin struktur. Citaten nedan var alltså typiska och upprepades gång på gång med lite olika ordföljd i meningarna:

Ex 1. *"vi lär ju barnen genom att benämna saker å vi berättar å genom sånger å böcker å (.)ramsor å (.)"*

Ex 2. *"de ju sånger, ramsor, sagor å upprepningar å diskussioner att vi har massor sånt..."*

Ex 3. *"används dagligen vid samlagen, vi räknar på olika språk... svenska, finska, [språk], [språk] använder ord på olika språk som stöd å sjunger på olika språk.."*

Ex 4. *"... som möjligheter att man nu sjunger på olika språk, att de en såndär enkel grej å sen har vi nu finskan å svenskan med ordbilder finns de uppsatt i rummet att de kan stå stol å tuoli för att också väcka intresset för de lästa språket."*

Den språkdiraktiska diskursen förekommer upprepade gången i texterna som analyserats och verkar finnas som underliggande faktor till många argument och tankar som pedagogerna har (se exempel 1-4). Med andra ord handlar det om hur verksamheten skall se ut. Orsaken till att denna diskurs kan uppstå som väldigt närvarande i diskussionen är att den grundar sig i pedagogernas arbetsredskap samt styrdokument. Läroplanen och annan litteratur som pedagogerna skall läsa och begrunda påverkar med andra ord att didaktiken blir en central del av tankevärlden, eftersom de är så konkreta och återkommande faktorer i pedagogernas vardag. Detta anser Spolsky (2003) vara en reflektion av framstående språkpolicy men också en reflektion av den kontext som individen befinner sig i. Det går med andra ord att observera att individer i en specifik kontext använder sig av specifika men också godkända metoder och språkliga mönster. Slutsatsen är att pedagogerna talar om själva aktiviteten på detta sätt eftersom det är så man bör tala om dem i denna

Malin Åberg

kontext. (Spolsky, 2003). Därmed går det att observera att denna diskurs är mycket kontextbunden, visar på hur pedagogerna talar om det de upplever att de gör.

Därtill gick det att urskilja diskursen om att flerspråkighet, tvåspråkighet och språkbud samt så kallade språkduschar är nyttiga i verksamheten, alla kan dra nytta av det. I exempel 5 och 6 går det att se att pedagogerna ser flerspråkighet, tvåspråkighet som nyttiga och särskilt att de bidrar med att synliggöra språken i verksamheten för barnen. Exempel 7 visar på att språkduschar kan användas som en metod i verksamheten för att vidare belysa språken i verksamheten men särskilt svenskan och finskan. Pedagogerna presenterar sina argument för detta ofta och det verkar som om de verkligen ser dessa komponenter som självklara och nödvändiga. Det går också att urskilja att pedagogerna själva är intresserade av olika språk och kulturer, detta belyses särskilt i exempel 1. Exempelen som presenteras här visas i sin helhet nedan:

Ex 5. *”en kom och sa åt mig att hen kan fem eller sju språk så då blev jag ju intresserad vad hen kunde”.*

Ex 6. *”som du sa att när vi pratar två språk så märker de ju att vi kan ju ett till”*

Ex 7. *”...har man haft ganska regelbundet språkduschar mellan finska och svenska.”*

Pedagogerna uppfattar språkmedveten verksamhet som intresseväckande för barnen. Därmed kan man uppfatta diskursen om språkets och intressets samverkan och att det finns ett samband mellan dessa, i texterna. För att klargöra diskursen kan den uppfattas som att inläring och förståelse kräver intresse för att barnen ska upptäcka språket och att de ska förbli motiverade i inlärningsprocessen. Exempel 8 illustrerar att pedagogerna behöver vara närvarande i stunden med barnen och väcka intresse för det som finns i omgivningen och diskutera det. Exempel 9 visar i sin tur på hur pedagogerna kan arbeta utgående från barnens intressen, i exemplet har barnen själva fått välja länder de vill veta mer om och hur de kan hälsa på landets språk. Citaten i sin helhet är följande:

Malin Åberg

Ex 8. *”å de ju som om man e med just på den händelsen där man pratar om att de e de man talar om (.) att de ju alltid svårare att prat om nåt som man int e med i som int man gör”*

Ex 9. *”å då har barnen fått välja länder å nu har vi rest till Kina å lärt oss lite att hälsa på kinesiska å sånt här å haft Kina-dag å nu har vi haft Greklands-dag å nu kommer Italien...”*

Dessa diskurser går emellertid att koppla till både språk i praktik och ideologi gällande språk i Spolskys teori om språkpolicy. Den språkliga praktiken, det vill säga hur pedagogerna i detta fall använder språk för att ange vad som är viktigt i praktiken är även en indikation av individernas sociala nivå. Det är till synes ännu ett sätt att se på hur den språkmedvetna verksamheten skall vara och vad som anses vara nyttigt eller bra att säga om verksamheten. Från en annan synvinkel speglar det också vad som är trenden idag, eller vilken diskurs som anses viktig i detta sammanhang, med andra ord att språkbad, språkduschar och intresseväckande verksamhet står som ideala tillvägagångssätt i verksamheten. (Spolsky, 2003).

Enligt Spolsky (2003) har även digitaliseringen och globaliseringen bidragit till att språkpolycyn globalt har förändrats och medfört att flerspråkighet i dagens samhälle betraktas som merit. Detta har påverkat kulturen i dagens samhälle och har påverkat tillgängligheten till material och olika media man kan använda i undervisningen. Digitaliseringen har utvecklats i takt med exempelvis globaliseringen och industrialiseringen och digitaliseringen har även bidragit med stora förändringar gällande kommunikation och hur arbetsmarknaden ser ut i dagens läge. (Nilsson & Pålsson, 2000).

Det kan betraktas som naturligt att pedagogerna tangerar dessa ovannämnda fenomen. Diskursen gällande vad digitaliseringen har bidragit med i yrket och att tillgängligheten har ökat finns närvarande i texterna. Tillgång till miljöer av icke teknologisk natur nämns även, detta antagligen på grund av att de kan upplevas som en naturlig del av verkligheten. Exempel 10 tangerar särskilt digitaliseringens påverkan på undervisningen, pedagogerna anser att *Youtube* exempelvis är en bra media för att sjunga och träna uttalet av olika ord. Därtill visar exemplet på att

pedagogerna anser att teknologin har bidragit med bättre möjligheter att lära sig nya saker och hitta nödvändig information. Exempelen 11 och 12 belyser pedagogernas syn på att de behöver dra nytta av omgivningen och samhället runt omkring skolan för att skapa en mångsidigare verksamhet som gynnar alla. I exemplen nämns bibliotek, samarbete med talterapeuter och ergoterapeuter, olika fester som exempelvis Lucia och rörelsestunder. Även interaktion, kommunikation och samarbete med vårdnadshavarna nämns i exempel 12. Citaten i sin helhet är följande:

Ex 10. *”...de tycker ja vi får mer tänk på att man som lite tar reda på, de finns ju så mycket på youtube de finns ju så mycket att hämta fram som sånger å språk å uttal å..”*

Ex 11. *”å sen har vi jättebra samarbete både talterapeuter och ergoterapeuter å så har vi bibliotek nära å just centralt läge.”*

Ex 12. *”...så har vi flera gemensamma sångstunder lucia festligheter å i år har vi nu också en rörelsestund en gång i månaden som vi alla gör tillsammans. så familjerna å barnen hör dagligen båda språken å vi byter nog såhär när vi pratar men dedär de som jag vet e i finsk grupp de barnen som kommer från tvåspråkig familj så pratar jag alltid svenska med.”*

Den sista diskursen som går att identifiera i detta avsnitt är mångsidighetens och samarbetets betydelse för verksamheten. Pedagogerna har en stark gemensam uppfattning om att de behöver dra nytta av andra aktörer i omgivningen för att själva orka och för att stimulera barnen på ett mångsidigt sätt. Exempel 13 visar på att det kan vara viktigt för de yngre barnen att få höra de äldre barnen tala och på det sättet utveckla sitt språk. Exempel 14 illustrerar bibliotekets viktiga uppgift i verksamheten, nämligen att bidra med mångsidig litteratur och sagostunder, vilket kan underlätta pedagogernas arbete. I exemplet ingår också en uppfattning om att mångsidigheten är ytterst viktigt i verksamheten. Mångsidighet men också mångkulturalism är alltså en naturlig faktor som ingår i verksamheten. Det finns en underliggande gemensam förståelse om att verksamheten blir bättre ifall pedagogerna utnyttjar samarbete med aktörer i omgivningen. Denna diskurs liknar ganska mycket de ovanstående diskurserna, särskilt den ovanstående, denna har dock

Malin Åberg

mer att göra med det konkreta som görs i praktiken än den föregående så jag valde att separera dem. Citaten i sin helhet är följande:

Ex 13. *”just med språket så e de ju jättebra för de här små att lite få höra på dedär äldre.”*

Ex 14. *”å så tog också vi upp att det är en stor fördel när man har biblioteket nära så att man kan gå dit på sagostund när de ordnas regelbundet å också låna böcker så att man får stor variation, när man läser.”*

Dessa diskurser har emellertid gemensamma drag, en av dessa likheter är att de är fenomen som syftar till vad som görs i praktiken i den språkmedvetna verksamheten. De bildar med andra ord ett slags kulturellt och socialt system. Språkliga system som dessa har sina rötter i lingvistisk ekologi, utgår från att språk i användning bildar egna system och specifika kontexter där man använder och ser på språket på ett visst sätt. (Spolsky, 2003). Enligt Spolsky (2003) är sådana här system alltid uppbyggda på den språkliga ideologin i en specifik kontext, därmed kan man se att praktik och ideologi går hand i hand. Detta går att observera i hur pedagogerna talar om de olika praktiska tillvägagångssätten, med andra ord de viktigaste komponenterna i verksamheten. Pedagogerna diskuterar med andra ord didaktiska lösningar och pedagogiska fenomen som är relevanta i dagens samhälle, därmed förekommer de ovanstående diskurserna frekvent i talet. Diskussionen är därmed starkt kopplat till själva professionen, med andra ord till vad som görs i det pedagogiska arbetet.

5.2 Språkmedvetenhet som förhållningssätt

Följande diskurser tangerar det förhållningssätt pedagogerna har gentemot en språkmedveten verksamhet. Utgångspunkten är dock att pedagogerna idealt är språkmedvetna, därför tangerar dessa diskurser även förhållningssätt som pedagogerna har till verksamheten som språkmedvetna individer. Dessa två utgångspunkter går in i varandra, får därför stå under samma övergripande diskurs.

Diskurserna som identifieras i detta kapitel belyser den ideologi som pedagogerna utgår ifrån i verksamheten. Spolsky (2003) beskriver ideologi som det som borde göras och menar att språk i praktik är det som görs. I detta avsnitt behandlas med andra ord det som borde göras enligt pedagogerna. Spolsky (2003) menar dock att ideologin och praktiken alltid påverkar varandra, exempelvis kan en specifik ideologi finnas i gemenskapen men den påverkar egentligen bara till en mindre grad själva praktiken eller så kan också praktiken påverka det förhållningssätt som finns närvarande till språk. Därmed går det att urskilja både praktik och ideologi i de flesta citat som förekommer i denna redovisning i sin helhet. I denna studie studeras dock inte språkstrukturer i sig utan, vad som ligger bakom att informanterna har valt att uttrycka sig precis på detta sätt. Det handlar med andra ord om ett mycket subjektivt forskningsnärmande. Det som även går att observera i de flesta diskurserna är att de innehåller motsatta eller polariserade ideologier och detta är i själva verket normalt, i de allra flesta språkssystem finns olika ideologier (Spolsky, 2003).

I diskussionerna förekom ofta kommentarer som kan anses vara av generaliserande, och därtill förekom även stereotyper av olika slag. Dessutom talar pedagogerna om i ”vi” och ”dem” termer, vilket belyser separering mellan dem och vissa barn med annan bakgrund. Det går att observera att pedagogerna även har inbyggda diskurser eller tankar som är mer påverkade av samhället i stort än kontexten som de befinner sig i. De relaterar dock dessa samhällsliga diskurser till den kontext de är i som pedagoger. Det finns med andra ord en viss uppfattning hurdana vissa sorters människor är, de är annorlunda från de människor eller barn som har finsk uppväxt, detta går att urskilja särskilt i exempel 15 och 16. I dessa exempel menar pedagogerna att en viss grupp människor är på ett visst sätt och har sin egen gemenskap så det kan vara svårt att få djupare kontakt med dessa personer. Det finns alltså trots allt en vilja att i vissa avseenden separera vissa sorters människogrupper från det som pedagogerna upplever som ”oss” eller ”vi” i exemplen. Detta går att uppfatta både i positiva bemärkelser men också negativa bemärkelser i texterna. Exempel 17 visar på att det kan finnas en viss sorts tvetydighet i hur pedagogerna organiserar sitt arbete i relation till sina kollegor. Pedagogerna förväntar sig att atmosfären i verksamheten skall vara välkomnande för alla men de uttrycker oro för att kollegorna eventuellt inte tänker på samma sätt. Citaten i sin helhet ser ut på följande sätt:

Ex 15. *"de har sin grej.. å så kommer de till dagis å så e de svensk på dagis"*

Ex 16. *"men de har nog svårare med språket att de räcker längre... de har sin egen grupp inom kommunen så att säg"*

Ex 17. *"att de du som sköter den där finskan så sköter du de å ja sköter svenskan att de upplevdes då också att man har gemensam syn på verksamheten å i frågan om den här språkanvändningen."*

I texterna fanns också en stark känsla av att informanterna inte riktigt kunde komma överens om huruvida språkets nivå och kvalitet försämras då barnet använder och blir utsatt för fler språk i verksamheten. Det uppstod en slags debatt kring denna diskurs. Vissa antydde att de fått information som syftar till att barnen skadas av en mångsidig verksamhet gällande språk och andra påstod att barnen gynnas av denna typ av verksamhet. Här uppstår med andra ord en slags ställningstagande där personer med olika uppfattning av detta fenomen har svårt att finna en gemensam förståelse kring detta fenomen. I exempel 18 och 19 får det att urskilja en osäkerhet och oro hos pedagogerna gällande språkets kvalitet då barnen använder och är omringade av fler språk. De undrar om det kan skada barnens språkutveckling och de har en gemensam uppfattning om att verksamheten bör vara välorganiserad och att pedagogerna ska använda språk ändamålsenligt. Det går alltså att tolka att pedagogerna känner en känsla av tvekan i dessa exempel, pedagogerna uttrycker ändå att de hoppas att det inte är till skada för barnen, med en mångspråkig verksamhet. I exempel 20 kan pedagogen uppfattas som lättad över att pedagogerna till sist trots allt dragit slutsatsen att en flerspråkig verksamhet inte är till skada för barnen. Pedagogen uttrycker att hen är lycklig och känner sig säkrare i sin roll som pedagog då de har kommit till en gemensam uppfattning om hur de ska agera för att verksamheten ska vara så entydig som möjligt. I båda grupperna diskuterades detta fenomen ganska ingående. I ena diskussionen kom informanterna ganska snabbt vidare från denna diskurs, medan diskursen dök upp gång på gång i den andra diskussionen. Oavsett kunde man urskilja en stark vilja att hantera och diskutera denna diskurs. Denna diskurs exemplifierar på ett ändamålsenligt sätt Spolskys

Malin Åberg

synpunkt på hur många olika ideologier som kan finnas inom en viss grupp. Citat som illustrerar detta är följande:

Ex 18. *”att man e jättemånga språk att kvaliteten på verksamheten kan ju sjunka å helheten, de tänkt vi sådär på en avdelning att om int e var nå riktigt språk nånting man bara pratar allt möjligt (.) att man sätter fokus till helheten å att verksamheten ska va bra(.) att ha kan ju sjunk om int man(.)”*

Ex 19. *”.. alltså de stänger ju in tills de kan de övar ju int på samma sätt heller som di här andra ettåringarna som har bara ett språk.. att de ju som... man skulle ju unna dem allihop att de bara skulle tala svenska”*

Ex 20. *”för man har just fundera på de här två jättestarkt finskspråkiga som kommer till svensk förskola ”att hjälp” att gör man int dem illa nu att borde man bromsa å säga att ”nej ni ska fara till finsk förskola” men jag blev jättelycklig när hon sa sådär ((skratt)) liksom att de int så.”*

Det finns även en samhällelig syn och debatt kring kvaliteten i barns språk som ytterligare förstärker pedagogernas vilja att diskutera kring denna diskurs (Cenoz, Gorter & May, 2017). De ovanstående citaten belyser att pedagogerna emellertid önskar att verksamheten inte skall skada barnets språkutveckling.

Följande diskurs tangerar de förhållningssätt som pedagogerna har gentemot den språkmedvetna verksamheten. I citaten belyser pedagogerna konkret vad som borde göras i en språkmedveten verksamhetskultur. De belyser även vad som redan görs men som pedagogerna önskar att de skulle hinna göra mer eller vilja göra mer av. Förhållningssätten är för det mesta positiva och det går att urskilja en sorts iver i uttrycken, medan några citat ger skenet av uppgivenhet och stress gällande arbetsbördan. Det går att se att det finns två olika förhållningssätt bland pedagogerna, ett mer positivt sätt att se på vad som borde göras men också ett mer pessimistiskt sätt att se på fenomenet. I exempel 23 och 27 diskuterar pedagogerna att en språkmedveten verksamhet kan bidra till vidgade vyer, mer tolerans, likvärdighet och en välkomnande atmosfär. I exemplen 25 och 26 uttrycker

pedagogerna att verksamheten påverkar barnen positivt och att de vill få in språk i verksamheten så tidigt som möjligt. De menar att verksamheten kan sporra barnen till att välja fortsatta studier utgående språken i verksamheten. Exempel 21 visar också på en positiv syn av verksamheten. Pedagogerna uttrycker att verksamheten bidrar med att det kan uppstå mer samarbete och kommunikation mellan barnen och pedagogerna samt att verksamheten tillåter ett slags skapande av innehåll tillsammans. Exempel 22 och 24 belyser mer negativa förhållningssätt som pedagogerna har gentemot verksamheten. I exempel 22 går det att urskilja oro över att pedagogerna inte hinner föra djupgående diskussioner med barnen på grund av en stor arbetsbörda och särskilt på grund av att grupperna är så stora. Exempel 24 visar på en slags uppgivenhet hos pedagogerna, eventuell stress över situationen som de har i sin verksamhet, de uttrycker att det förekommer sju olika språk i deras verksamhet. Citaten som illustrerar detta är följande:

Ex 21. *”Jo de jätteroligt å när barnen själv bygger upp dedär att, jag kommer med ingenting egentligen å datorn å barnen å så bygger vi på. de jätteroligt. att de en jättekiva idé.”*

Ex 22. *”å där just redan att sitta och diskutera med ett barn å så få en bra konversation så de vill ju bli lite tajt. synd på det viset att å de blir ju hela tiden tycker jag mer större barngrupper å egentligen”*

Ex 23. *”...att man lär vi lär oss av varandra, hänsyn likvärdighet via olika kulturer å språkgrupper de hade vi liksom som styrka, de liksom positivt.”*

Ex 24. *”Pedagogik på två språk... de får vi ju verkligen vara för vi har sex sju olika språk i vår grupp.”*

Ex 25. *”så då blir de ju no som bättre de märker vi ju no... att de som på nåt sätt vill kunna mera svenska beroende på va de vill o vilken skola de vill till”*

Ex 26. *”få in språk så tidigt som möjligt, de vill man ju”*

Ex 27. *”därför tycker vi att de som öppnar portarna för andra språk, att de blir ju mer positiv för andra språk och de börjar märka att oj int pratar vi ju bara finska och svenska”.*

Den sista diskursen i detta avsnitt belyser hur viktig språkmedvetenheten är för verksamheten och vad den kan och borde bidra med i verksamhetskulturen. Pedagogerna lyfter fram att språkmedvetenhet borde och skall öka acceptans, empati och uppmuntran i samhället, inte minst i själva småbarnspedagogiska verksamheten. Pedagogerna ger i sina citat exempel på hur detta har uppnåtts i olika situationer och hur det borde uppmärksammas mer i verksamheten. Exempel 28 illustrerar att en språkmedveten verksamhet kan bidra med att pedagogerna själva utvecklar sina språk och att de blir med språkmedvetna. Därtill även att förståelsen för enspråkiga barn som är nya i verksamheten ökar. Exempel 29 visar på att pedagogerna är medvetna om att det trots allt behövs någon slags ordning i verksamheten, de menar att då barnen leker sinsemellan kan det uppstå byte av språk vilket då vissa pedagoger åtgärdar. De anser trots detta att barnens egen lek skall vara deras och de blandar sig därför inte i leken alla gånger då det uppstår spontant språkbyte i leken. Exempel 30 visar på ytterligare på hur lärorik och givande verksamheten är för pedagogerna. De kan lära sig nya ord och fraser av barnen på främmande språk vilket enligt pedagogerna främjar verksamheten och bidrar med mer innehåll. Exempel 31 illustrerar till sist att den språkmedvetna verksamheten bidrar med mer förståelse för barnen och för olika kulturer. Pedagogerna har med andra ord en gemensam uppfattning om att språkmedvetenheten skall ge barnen verktyg att fungera som goda individer i samhället. Citaten som illustrerar detta är följande:

Ex 28. *”att många i personalen så har varit enspråkigt svenska å lärt sig finska i skolan å haft jättesvårt med de, så den här empatin att förstå hur svårt det kan vara att lära sig ett nytt språk så finns ganska naturligt där i gruppen att man vet själv hur man har fått kämpa så därför så tänkte vi att de nog en styrka.”*

Ex 29. *”...de kanske e fem barn per grupp som inte förstår nå finska alls, så att då kan man ju ta till de att du måste prata det språket som alla förstår så då godkänner de men sen att gå å bryta deras lek att ’’hej tala svenska’’ så känns väldigt tråkigt på nåt sätt men att vi försöker i alla fall...”*

Ex 30. *"ja har en elev från [land] men [nationalitet] ofta i [stad] e ... de vill lär sig svenska å de vill ta till sig de... att nog svarar de om man frågar va betyder dehär på ...men de kommer int... men ja tänker alla dehär [nationalitet] som man haft under åren de ha ju vari gärna att del med sig å velat att vi ska kunna nåt ord å på de vise... så ja tror nog de olika på hur kulturen o hemförhållande e"*

Ex 31. *"å så kan man ju ha så får man ju en annan förståelse för barnet i fråga också"*

Diskurserna i detta avsnitt belyser hur pedagogerna tänker kring den språkmedvetna verksamhetskulturen och hurdant inflytande språkmedvetenheten har både för barnen men också för pedagogerna. Olika förhållningssätt belyses alltså i avsnittet. Pedagogerna menar i sin helhet att de är medvetna om hur verksamheten borde se ut, men att det finns olika utmaningar gällande tidsbrist, förståelse, kunskap och stresshantering.

5.3 Språkmedvetenhet som framtidslösning

Denna studie baserar sig på en fortbildning för småbarnspedagoger, därmed är syftet att på något sätt utveckla verksamheten eller försöka belysa något som kräver utvecklande i framtiden. Därmed är detta avsnitt en naturlig del av studien, ett intresse för framtiden går att belysa i alla projekt av denna natur, särskilt då materialet har samlats in med hjälp av SWOT-analyser (se avsnitt 4.3).

Framtidssynen är även en del av de ideologier som framträder i ett visst språkssystem, är en sorts reflektion av den forskning, utveckling som pågår inom en viss institution. Uppfattningar och reflektioner av den nuvarande situationen bidrar med och sporrar också för framtida förändringar. I detta sammanhang handlar det först och främst om småbarnspedagogikens framtid. Det vill säga hur denna typ av institution kan bidra med framtida lösningar i samhället men också inom själva institutionen. I det stora hela handlar diskurserna i detta avsnitt om utvecklingspedagogik. Exempelen i detta avsnitt visar på utvecklandet av själva

verksamheten men även hur verksamheten kan påverka samhället i framtiden. Enligt Doverborg, Pramling och Pramling-Samuelsson (2019) innefattar utvecklingspedagogik flera aspekter, en av dessa är att synliggöra olika mönster för barnen men också för sig själva och samhället. Språkmedvetenhet handlar om att synliggöra olika mönster, språkmönster, ljudmönster och sociala mönster i omgivningen. Med hjälp av utvecklingspedagogik kan en bild av framtiden därmed skapas och påverkas (Doverborg & Pramling & Pramling-Samuelsson, 2019).

Finlands regering gjorde år 2014 en regeringsproposition (135/2014) om att förskolan blir obligatorisk, detta trädde i kraft i augusti 2015. Lagen beskriver att ett barn har skyldighet att delta i förskoleverksamheten eller annan liknande verksamhet ett år innan skolplikten börja (135/2014). Dagvård för barn under sex år är frivilligt men börjar dock mer och mer uppfattas som obligatorisk (Björk-Willén, Gruber & Puskás, 2013). Därmed har det blivit allt viktigare att inom institutionen ta ställning till vad som förväntas av verksamheten och vad som förväntas av barnen i framtiden. Barnen skall med andra ord vara rustade med vissa färdigheter efter förskolan för att kunna funktionera i samhället senare. Diskurserna i detta avsnitt ger en bild av hur pedagogerna ser att verksamheten kan utvecklas och vad verksamheten kan bidra med för barnen och samhället i framtiden. Detta medför att förskolan ställs inför olika skol- och samhällsförberedande förväntningar, därmed även krav på utvecklande av verksamheten. Det som egentligen belyses i detta avsnitt är policy gällande språk och hur det påverkar samhället och framtiden, även hur själva policyn har förändrats och hur den eventuellt kan förändras. Vissa diskurser i detta avsnitt anger utmaningar gällande utveckling och utförandet av verksamheten, medan andra anger mer positiva aspekter. Småbarnspedagoger anses ha ett stort ansvar då det gäller att främja mångfalden i samhället men också att stärka på en nationell nivå, vilket även kan framstå som ett utvecklingsarbete i sig, men också en sorts balansgång. (Björk-Willén, Gruber & Puskás, 2013).

Diskursen om att verksamheten bidrar med kulturfrämjande lösningar för framtiden, med andra ord ett mer solidariskt samhälle där alla är välkomna. Pedagogerna var väldigt överens om att flerspråkighet och språkmedvetenhet bidrar med att barnen känner igen sig bättre ute i världen och att språk bidrar till mångsidiga relationer och kommunikation med andra i världen. Flerspråkigheten bidrar med att barnen i

framtiden kan vidga sina vyer, att språkkunskaperna bidrar med möjligheter på många olika plan i samhället. I exempel 32 menar pedagogen att det alltid går att dra nytta av varandras kulturella skillnader, det finns alltid något man kan lära sig av andra. I exempel 33 menar pedagogen att språk och kultur bäddar för framtiden och att de vidgar barnens vyer och bidrar med mer variation i verksamheten. Pedagogen uttrycker också att det även vidgar pedagogernas värld och utvecklar dem själva. Pedagogen i exempel 34 uttrycker också att vyerna vidgas men även att en språkmedveten verksamhet kan bidra till att flerspråkighet blir en naturlig del av verksamheten och världen. Pedagogerna menar också att flerspråkigheten bidrar med variation och en mer öppen verksamhetskultur i själva småbarnsfostran, att flerspråkigheten blir mer naturlig med tiden. Pedagogerna menar att mångkulturalism och flerspråkighet är fenomen som alla har nytta av och som kan vara ytterst goda att dra nytta av i framtiden. Citat som illustrerar detta är följande:

Ex 32. *"dra nytta av varandras olikheter och kulturella skillnader"*

Ex 33. *"möjligheter... just då man har flera språk och kulturer så nu vidgar de ju vyerna, man får en annan sorts världsbild å förståelse för andra kulturer å möjligheterna... att de bäddar ju nu för framtiden att man som kanske redan i de här stadiet att vidga vyerna bland andra kulturer å världen blir bara mindre å mindre... för en själv å på nå vis"*

Ex 34. *"...de vi hade som styrkor som vi diskuterar så var att vi öppnar upp för olika andra kulturer, de gör e ju faktiskt då vi har olika språk å att dendar flerspråkigheten blir naturlig."*

Pedagogerna var också överens om att språkmedvetenhet samt flerspråkighet bidrar till mod och mer öppen kommunikation i framtiden. Alla exemplen illustrerar detta, pedagogerna menar alltså att verksamheten bidrar till mer mod att använda språk och att den helt tydligt även bidrar med att barnens ordförråd ökar och muntliga färdigheter utvecklas. Därtill också att verksamheten kan bidra med mer motivation och fler uttrycksformer även i framtiden, detta går att urskilja särskilt i exempel 36. Pedagogerna menar att samhället kommer att öppna sig och att människan som varelse eventuellt kan bli modigare i sina beslut och i sin kommunikation med

Malin Åberg

varandra. De menar också att kroppsspråket och andra uttrycksformer kan utvecklas i samhället men också inom själva verksamheten, på helt nya sätt i framtiden med hjälp av mångfald och medvetenhet. Citat som illustrerar detta är följande:

Ex 35. ”...i höst ha vi kört liksom för fullt och i och med att vi använder finska och svenska varje dag så de ha öppna liksom för dem att de då ha börja våg säg mer t.ex. frukt på sitt eget språk. Så om ja jämför med tidigare åren och nu så har e ganska stor skillnad på de sätte, då vi använder två språk ..de vågar.”

Ex 36. ”lärorikt att få ta del av olika kulturer, och när barn från olika kulturer leker tillsammans försöker de göra sig förstådda med andra språk samt använder kroppsspråket på ett annat sätt”.

Ex 37. ”...å har ett större ordförråd. å här muntliga färdigheter å mod att använda språk.”

Språkmedvetenhet och språkkunskaper som ett redskap för en bättre framtid och en framtid som öppnar dörrar till nya möjligheter var en diskurs som återkom i texterna som analyserades. Det verkade finnas en konsensus om att flerspråkighet tillför fler möjligheter i livet och medför en rikare framtid. Något som diskuterades var hur språk och speciellt tvåspråkighet från tidig ålder kan sporra barnet eller eleven till att lära sig flera språk under sin skolgång, detta illustreras i särskilt i exempel 39. I andra exemplet uttrycker pedagogen också att flerspråkighet bidrar med rikedom och framgång i arbetslivet, bidrar med att det även i framtiden kommer att finnas svenskspråkig personal ute i näringslivet i framtiden. Därtill menar pedagogen även att det möjliggör bevarandet av svenskspråkiga skolor och dagvård. I exempel 38 är pedagogen av samma åsikt som pedagogen i exempel 39, nämligen att verksamheten bäddar för framtiden och ger barnen det de behöver i det framtida samhället. Pedagogerna menade också att barnen kan ta till sig språk, kunskap och erfarenheter lättare då hen kan fler språk. Följande citat illustrerar ytterligare denna diskurs:

Ex 38. ”möjligheter... just då man har flera språk och kulturer så no vidgar de ju vyerna, man får en annan sorts världsbild å förståelse för andra kulturer å möjligheterna... att de bäddar ju no för framtiden...”

Ex 39. *"på nåt sätt tycker jag att får tillgång till svensk kultur å ger flera studiemöjligheter i framtiden å rikedom i arbetslivet å (.) å möjlighet att få svenskspråkig personal å de om man då tänker att de ett svenskt dagis att de också finns då skola på svenska som en möjlighet."*

Denna diskurs förekommer upprepade gånger i pedagogernas tal. Orsaken till detta kan vara att pedagogerna behöver tänka på ett långsiktigt sätt gällande barnen de tar hand om och deras framtid. Därtill utvecklas utbildningssektorn hela tiden, vilket bidrar till att pedagogerna behöver tänka kring dagens trender eller mönster i samhället och agera samt prioritera det som kommer ge barnen mest nytta i framtiden.

Denna sista diskurs innehåller sådana exempel som handlar om själva verksamhetens framtid, men även samhällliga aspekter förekommer i citaten. Diskursen visar på hur pedagogerna tänker att trivseln skulle kunna öka och utvecklas i framtiden med hjälp av flerspråkighet. Exempel 40 nedan illustrerar hur pedagogerna tänker att de skulle kunna synliggöra kulturer och språkliga mönster i verksamheten. Trivselkväll med vårdnadshavarna kunde vara en lösning enligt dem, men pedagogen som uttrycker detta använder även ord som uttrycker en tvekan gällande detta. Hen menar att det kanske inte skulle fungera som lösning mer i dagens läge. Pedagogerna belyser även att de själva utvecklas på grund av språkmedvetenheten och att de anser att verksamheten bidrar med mer solidaritet, öppenhet och fördomsfrihet i verksamheten men också ute i samhället, detta belyser särskilt exempel 42. Därmed går att urskilja ett hopp om en mindre fördomsfull framtid och ökad trivsel på arbetsplatsen såväl nu som i framtiden. Citaten nedan illustrerar detta:

Ex 40 *"...kanske skulle kunna komma å ha en såndär trivselkväll bara för att man skulle få dendär kulturen närmare sig... men sånt e ju som int man skulle ge tid åt längre kanske"*

Ex 42 *"de gör ju att barnen från början blir ganska fördomsfria å så e de ju nog också att arbetar man på en sån plats så e man ju som personal så man måst ju helt enkelt vara öppen för nya kulturer."*

I detta avsnitt berättar pedagogerna om sina framtidsvisioner och det går att se att dessa visioner baserar sig på dagens utvecklingspedagogiska synsätt. Pedagogerna menar bland annat att flerspråkighet kommer att bli mer eftertraktat i framtiden framförallt inom högre utbildning och på arbetsmarknaden. Pedagogerna menar att eleverna kommer att ha mer skolframgång ifall de har goda språkkunskaper. Härtill är pedagogernas visioner i allmänhet väldigt positiva. De menar att språkmedvetenheten och flerspråkigheten kan öka samarbetet i världen och bidra med mindre fördomar samt att dessa fenomen kan bidra med ökad trivsel inte minst i själva den småbarnspedagogiska verksamheten.

6 Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

I detta kapitel kommer resultaten att diskuteras med utgångspunkt i den teoretiska referensramen. Diskurserna kommer vara det centrala i diskussionen och kommer att fördjupas och relateras till framtida visioner gällande språkmedvetenhet och flerspråkighet. Analysmetoden kommer därmed att vara en central faktor i denna redovisning, därtill kommer metoden i sig att diskuteras. I detta kapitel kommer även lärarutbildningen och framtiden gällande utbildningen att kommenteras och diskuteras.

Språkmedvetenhet i praktiken, hur den språkmedvetna verksamheten ser ut

Till en början diskuteras hur den språkmedvetna verksamheten ser ut, med andra ord vad pedagogerna berättar att de gör och vilka metoder de använder i verksamheten. Detta naturligtvis utgående från att metoderna och det som görs är språkstödande. I resultaten gick det först och främst att urskilja att pedagogerna anser att de metoder de valt att berätta om är metoder som stöder språkinlärning och språklig medvetenhet. Detta kan exemplifieras mest ändamålsenligt genom att se på ordvalen i citaten som finns i resultaten och hur meningarna är uppbyggda. Det förekommer exempelvis inte försvagande ord och uttryck som exempelvis *kanske* eller *jag vet inte*, i dessa meningar lika mycket som de förekommer i de två andra diskursområdena. De använder ord som ”fördel”, ”roligt”, ”mycket”, ”jätte”, ”massor” och ”bra” i meningarna som beskriver hur pedagogerna gör i verksamheten. Detta kan vidare belysa att det som görs är något bekant och som hör till kontexten enligt pedagogerna (Spolsky, 2003).

De metoder som pedagogerna berättade att de använder sig av var följande: sång, rim och ramsor, ordbilder, kroppsspråk, räknande, läsning det vill säga böcker, upprepningar samt diskussioner. Pedagogerna berättade även att de använder sig av barnens intressen i verksamheten och ser det som en tillgång i arbetet. Därtill anser

pedagogerna att samarbete med aktörer i närmiljön är viktiga komponenter och att de berikar verksamheten, men också att digitala hjälpmedel fungerar som ändamålsenliga stöd i arbetet. Dessa yttranden reflekterar i princip väldigt långt den kontext där pedagogerna befinner sig i och det går att dra starka paralleller mellan yttrandena och Utbildningsstyrelsens (2018) handlingsplan samt småbarnsverksamhetens läroplan. Pedagogerna nämner så gott som alla de metoder som uppges att skall användas i en språkstödande verksamhet enligt Utbildningsstyrelsens styrdokument. Detta anger en stark koppling till den lingvistiska ekologin och det går att dra slutsatsen att dessa pedagoger är välinsatta i sin roll som språklig förebild (Spolsky, 2003). Lingvistisk ekologi hänvisar enligt (Spolsky, 2003) till ett språkligt system inom en viss grupp eller instans. Det språkssystem som uppstår reflekterar både kontexten och miljön där individerna befinner sig. Därmed formas språket hos individerna enligt de ovanstående faktorerna och bidrar till att ett specifikt sätt att tala om verksamheten de befinner sig i. (Spolsky, 2003) I denna studie är målgruppen pedagogerna, därmed kan man urskilja att en av diskussionernas huvudkomponenter består av talet kring det som görs i verksamheten. Därtill finns det vissa saker som lyfts fram ständigt och på ett visst sätt, oftast i positiv mening som exempelvis att visa på vad som fungerar i verksamheten. Med andra ord går det att urskilja en viss sorts konstruktion av språket i fråga om den didaktiska diskursen, det vill säga ett system eller mönster för hur pedagogerna talar om verksamheten. Enligt Spolsky (2003, s. 7) handlar lingvistisk ekologi emellertid om kulturella och sociala konstruktioner som bildar ett visst sätt på vilket språk används och hur människan uttrycker sig. Utöver de ovannämnda metoderna belyser pedagogerna även samspelet mellan språk och intresse, språk lär sig barnen med andra ord bäst då pedagogerna visar intresse till barnen och utgår från deras intressen i undervisningen (Norling, 2015). Pedagogerna uttrycker sig också om att det är viktigt med mångsidiga och varierande arbetsmetoder vilket också går att koppla till både Spolsky (2003) och Utbildningsstyrelsens (2018) syn på språket i praktiken. Variation ger emellertid större värde åt verksamheten vilket går att koppla till Spolskys (2003) teori om ideologi.

Resultaten antyder att pedagogerna ofta talar om didaktiska och pedagogiska principer och metoder och att detta är naturligt eftersom dessa fenomen är centrala i

deras arbete. Didaktiken blir därmed en stor komponent i samtalen och kan anses vara naturlig. Det går också att uppfattas som kopplingen mellan de metoder och den arbetsmiljö där pedagogerna verkar. Pedagogerna har därmed ett system för hur de pratar om det som händer i verksamheten. Det handlar om ett språksystem, pedagogerna vet emellertid hur de ska tala om verksamheten och vad som bör diskuteras mer eller först då de diskuterar. Didaktiken kan tydligt uppfattas som en väsentlig del av deras språksystem. Det faktum att dessa diskurser framkom i talet hos pedagogerna gång på gång, på väldigt liknande sätt belyser att pedagogerna har ett så kallat system för denna typ av samtal. Resultaten antyder även att pedagogerna är medvetna om vad som krävs av dem och vilka metoder som bör föredras i verksamheten. Detta kan bero på att pedagogerna verkligen använder sig av och utgår ifrån de verktyg och de dokument (exempelvis handlingsplanen) som de har till sitt förfogande. I detta sammanhang belyser pedagogerna även en känsla av att de vet vad de gör i verksamheten. Det finns en stark medvetenhet hos pedagogerna gällande vilka metoder som stöder och sporrar barnen framåt. Det som också förekom mycket i diskussionerna var att de alltid ska använda sig av det som finns i miljön just då och utgå från eleverna. Detta är en aspekt som antagligen även avspeglar dagens utvecklingspedagogiska synsätt på att pedagogerna skall samarbeta med både varandra, barnen och vårdnadshavarna (Björk- Willén, Gruber & Puskás, 2013). Samarbete värderas med andra ord högt i texterna vilket kan uppfattas som att det är en av hörnstenarna i pedagogernas verksamhet.

Språkmedvetenhet som förhållningssätt, hur verksamheten borde se ut

I detta avsnitt kommer ideologin, förhållningssätten som pedagogerna har gentemot språkmedveten verksamhet att diskuteras mer djupgående. I resultatredovisningen användes Spolskys (2003) teori om språklig ideologi för att förtydliga utsagorna och för att koppla dem till dagens tal gällande språkmedvetenhet. Det går med andra ord att se att diskurserna speciellt under detta avsnitt är mycket mångfasetterade och komplexa. Detta på grund av att de samtidigt visar på vad som görs i praktiken men också hur saker och ting borde göras enligt pedagogerna (Spolsky, 2003). Det som

naturligtvis därmed också blir en naturlig del av diskurserna gällande ideologin är pedagogernas attityder och förhållningssätt inom ramen för verksamheten.

Diskursen gällande språkets kvalité hos barnen kan uppfattas som en ganska tydlig diskurs och även en diskurs som kan uppfattas som naturlig i detta sammanhang. Det nämndes redan tidigare att detta högst antagligen beror på att detta ämne diskuteras väldigt mycket i dagens läge (Cenoz, Gorter & May, 2017). Detta visar även på en sorts oro som pedagogerna har nämligen att de kan känna sig ängsliga inför möjligheten att de på något sätt skadar barnets utveckling. Med andra ord att flerspråkigheten skall bidra med att barnet till slut inte riktigt kan något språk väl utan istället ständigt växlar mellan språken och får ett begränsat ordförråd. I båda texterna är med andra ord denna rädsla ganska påtaglig, men det finns även en känsla av att pedagogerna menar att det inte borde vara på detta sätt. De menar att verksamheten absolut inte skall skada barnet ur ett långsiktigt perspektiv, i båda diskussionerna kommer pedagogerna emellertid fram till att verksamheten inte skadar barnen. De menar också att ifall de märker att något inte stämmer gällande barnets språkliga utveckling ingriper de så snabbt som möjligt och försöker hitta hjälp och stöd till barnet på ett effektivt sätt. Detta går i stort sätt att tolka som att pedagogerna tror på sina möjligheter och kunskaper i att hjälpa och stöda barnen då de utvecklas språkligt. Det finns dock en underliggande oro för att verksamheten i vissa stunder kan bli osammanhängande men att de ändå kan styra verksamheten åt ett mer positivt håll ifall det skulle vara på det sättet. Med andra ord går det att urskilja både en tro på sig själv, men också ett slags tvivel om sig själv i pedagogernas tal, vilket enligt Spolsky (2003) är normalt eftersom ideologierna och förhållningssätten kan ändra karaktär eller vara motsatta inom en och samma grupp.

Utöver det ovanstående förekom olika perspektiv gällande empati, uppmuntran, stereotyper, separering och fördomar i diskussionerna. Dessa kan uppfattas som naturliga inslag på grund av att alla pedagoger är väldigt olika som personer. De egenskaper som diskuteras går att uppfatta som mer personliga. Därmed går dessa attityder och åsikterna mer utanför det språkssystem som pedagogerna befinner sig i, i detta fall är kontexten vård och pedagogik. Det förekommer därmed tankar hos pedagogerna som speglar deras egna värderingar och mer av personligheten särskilt i detta sammanhang (Spolsky, 2003). Pedagogerna menar att det finns vissa sorters

människor eller barn som känns annorlunda för dem och som har sin egen plats i samhället. Det uttrycker också en slags separering som kan uppstå inom verksamheten där exempelvis en pedagog talar ena språket och den andra det andra språket. Detta anser pedagogerna att fungerar som strategi och underlättar på arbetsbördan men det finns en tanke om och en medvetenhet om att de själva borde kunna båda språken (finska och svenska). Därmed finns det en uppfattning om att det fungerar på ett visst sätt men att det eventuellt kunde vara bättre ifall pedagogerna själva skulle kunna fler språk. Flerspråkig personal borde alltså finnas i verksamheten. Trots detta menar pedagogerna ändå att alla är välkomna i verksamheten i allmänhet, vilket visar på att det finns en sorts motstridighet eller tvetydighet i pedagogernas yttranden. Resultaten visar således en koppling till Spolskys (2003, s. 14) teori om lingvistisk ideologi, där bland annat huvudbudskapet ligger i att förhållningsätt kan variera inom en och samma grupp men också hos individen själv. Det vill säga individen kan ha en professionell åsikt men även en privat åsikt om ett specifikt fenomen, förhållningssätten inom gruppen kan även vara polariserade och varierade. Detta går att tolka på följande sätt: pedagogerna ser sin roll som pedagog på ett visst sätt och uttrycker därmed mer positiva aspekter gällande verksamheten och mångfald.

Med andra ord tänker pedagogerna att de har vissa åsikter som har direkt koppling till arbetet men att de också har sina egna privata åsikter som inte alltid är samma som de åsikter de uttrycker i sammanhang som har att göra med verksamheten på ett mer direkt plan. Empati och uppmuntran är aspekter som pedagogerna anser att hör ihop med flerspråkigheten bland personalen. De menar att de har mer empati för eleverna då de själva är medvetna om hur svårt det är att lära sig nya språk. De menar också att mer uppmuntran och acceptans alltid borde vara närvarande i verksamheten och att mer tålamod krävs för att uppdraget skall kunna uppfyllas. Dessa är med andra ord positiva egenskaper eller aspekter som pedagogerna anser att är bra att utveckla och öka i verksamheten. Dessa synpunkter stöder ytterligare slutsatsen om att pedagogerna är pålästa gällande styrdokumentet som de bör utgå ifrån i sin verksamhet. (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Det fanns också aspekter som pedagogerna diskuterade som handlade om konkreta didaktiska metoder eller aspekter, som borde användas mer eller som idealt skulle få

finnas med mer i verksamheten. Dessa var motsägelsefulla och det intressanta med dessa citat var att de belyste på ett mycket direkt sätt hur pedagogerna ser på språkmedveten verksamhet. De flesta var positiva, men det fanns de som uppgav uppgivenhet eller stress i sina utsagor. Generellt sätt verkar pedagogerna ha en gemensam åsikt om att verksamheten är nyttig, positiv och något de brinner för. Dock finns det vissa som upplever flerspråkigheten och mångfalden som belastande i verksamheten. Dessa motsägelser belyser uttryckligen Spolskys (2003) teori om ideologi, det vill säga hur verksamheten borde fungera. Det är evident att ideologierna varierar på en arbetsplats på grund av att alla är så olika som deltar i verksamheten. Uppfattningar kring både språk och själva verksamheten kan därmed se väldigt olika ut, det finns ofta mycket polariserade åsikter gällande olika fenomen och situationer. (Spolsky, 2003). De huvudsakliga orosmomenten som pedagogerna uttrycker är att de är oroliga över att de inte hinner föra konstruktiva och utvecklande långvariga diskussioner med barnen på grund av att allt det andra arbetet tar så mycket energi. Dessutom känner de sig oroliga över hur de själva ska orka i vardagen då de upplever att beaktandet av språkliga strukturer och arbete med språkmedvetenhet i allmänhet medför mer stress i arbetet. De positiva aspekterna är att pedagogerna upplever att atmosfären är mer välkomnande då verksamheten stöder språkinläring på många nivåer. (Utbildningsstyrelsen, 2018). Andra positiva aspekter med en språkmedveten verksamhetskultur är att den vidgar vyerna, sporrar barnen i att bli mer intresserade av att studera språk i framtiden. Dessutom uttrycker pedagogerna även att barnen får bättre tolerans för nya ting och människor de möter i livet, att verksamheten motverkar stereotyper. Därtill anser pedagogerna att barnen samarbetet förbättras och blir mer ömsesidigt mellan de vuxna och barnen i en språkmedveten miljö, att pedagogerna och barnen skapar innehållet i undervisningen tillsammans på en djupare nivå då miljön är av denna natur. Dessa aspekter anses vara mål som Utbildningsstyrelsen (2018) även uppmuntrar pedagogerna att arbeta för.

Ytterligare gick det att urskilja en diskurs som handlar om språkmedvetenhetens betydelse för verksamheten, vad den bör bidra med. Där gick det att urskilja väldigt positiva tankar hos pedagogerna. De anser att språkmedvetenheten uppmuntrar barnen till att utveckla språket, bidrar med acceptans i verksamheten. Därtill medför

Malin Åberg

språkmedvetenheten även empati för barnen och eget ökat intresse hos pedagogerna att utveckla sin språkkunskap.

Slutsatsen att pedagogerna i stort sätt har en gemensam ideologi om verksamheten, språk och pedagogik går att urskilja ur materialet. De områden där ideologin kan skifta och ge skenet av polarisering av åsikter är gällande kvalitén på språkbruket hos barnen och hur pedagogerna uppfattar den språkmedvetna verksamheten.

Språkmedvetenhet som framtidslösning samt koppling till lärarutbildningen

I enlighet med syftet finns det anledning att se på hurdana tankar om framtiden pedagogerna har gentemot den flerspråkiga verksamheten. Därtill även att se hur exempelvis utbildningen kunde utvecklas på ett ändamålsenligt sätt för att förbereda pedagogerna inför sin roll som språklig förebild. Framtidsvisioner och idéer om utveckling för den framtida verksamheten var viktigt för pedagogerna att diskutera och diskurser gällande detta var påtagliga i diskussionerna.

Diskursen om hur viktig språkmedvetenhet och språkkunskaper kommer att vara för barnen i fortsatta studier och i vuxenlivet var häftigt diskuterat i grupperna. Detta är viktigt att poängtera eftersom dagens samhälle och den finska utbildningskulturen verkligen stöder de antaganden som pedagogerna har gällande detta (stadsrådets publikation, 2019; Björk-Willén, Gruber & Puskás, 2013). Pedagogerna verkar medvetna om att världen blir allt mer multikulturell och att språkkunskaper i allmänhet kommer att uppfattas som starka meriter på arbetsmarknaden även i framtiden (Stadsrådets publikation, 2019). Pedagogerna anser även att barnen kommer att ha lättare att lära sig nya språk ifall de redan från ung ålder får goda kunskaper i fler än ett språk. Därtill även att barnen kan lära sig annan kunskap utöver språk lättare med hjälp av språkmedvetenheten. Detta är viktigt att understryka att beror på dagens samhälleliga uppfattning om att språkkunskaper bidrar till att framtida inlärningen sker mer smidigt och effektivt (Kuutti, 2010). Därmed anser pedagogerna att detta kommer att bli ännu viktigare i framtiden och det finns en uppfattning om att pedagogerna verkar förstå åt vilket håll dagens

arbetsmarknads och sociokulturella utveckling skrider i framtiden. Känslan av att pedagogerna verkligen är intresserade och bryr sig om barnens möjligheter i framtiden är även påtaglig i diskussionerna och hänvisar med stor sannolikhet till pedagogernas egna värdegrunder.

Pedagogerna uttryckte också ofta i diskussionerna att de anser att verksamheten kan bidra med kulturfrämjande åtgärder i framtiden både för barnen i verksamheten men att dessa åtgärder även kommer att påverka samhället. Pedagogerna uttrycker att verksamheten bidrar med att samhället och själva verksamheten blir mer öppen för mångfald. Med andra ord mer välkomnande och mer solitärt. I även denna diskurs uttrycker pedagogerna att verksamheten bidrar med fler möjligheter och vidgade vyer för barnen. Pedagogerna menar med andra ord att framtiden kommer att kräva mer öppenhet och solidaritet med tanke på dagens mångfasetterade och digitala utveckling (Darvin & Norton, 2017; Utbildningsstyrelsen 2018). Härtill gick det att identifiera en annan diskurs med mycket liknande drag som ovan men som handlade mera om verksamheten i sig och inte så mycket om verksamhetens påverkan på samhället. Nämligen betonade pedagogerna att de anser att utvecklingspedagogiken kommer att bidra med att verksamheten i sig får en mer öppen karaktär. De hoppas även att trivseln skall öka inom verksamheten i framtiden. De tänker att exempelvis trivselkvällar med vårdnadshavarna kunde var något som skulle gå att satsa på i framtiden. Här kan man även urskilja ett behov och en önskan om ett bättre samarbete mellan pedagogerna och vårdnadshavarna, särskilt då det handlar om vårdnadshavare som har ett annat språk än finska eller svenska. De uttrycker också att de har en önskan om att barnen och samhället skall bli mer fördomsfria och menar att den språkmedvetna verksamheten kan bidra till detta såväl nu som i framtiden. (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Förutom fördomsfrihet upplever pedagogerna också att en språkmedveten verksamhet bidrar med att barnen blir modigare och vågar agera mer i såväl verksamheten som ute i samhället. Detta går att koppla till öppenheten också, pedagogerna anser nämligen att barnen behöver mod för att våga vara mer öppna för nya språk och kulturer. De anser även att verksamheten kan bidra till att barnen utvecklar ett rikare ordförråd och att muntliga färdigheterna utvecklas och blir smidigare. Dessutom betonade de att motivationen för att lära sig stiger och

möjliggör nya uttrycksformer i framtiden, möjligen även nya sätt att kommunicera på. (Kuutti, 2010, Utbildningsstyrelsen, 2018).

Pedagogerna verkar i allmänhet ha en positiv framtidssyn gällande verksamheten och de ger ett sken av att de är hoppfulla för framtiden. De anser att det finns många positiva aspekter som flerspråkighet och språkmedvetenhet bidrar med. Utöver detta finns det dock vissa saker som pedagogerna verkar vara tveksamma inför. En sådan sak är samarbetet med vårdnadshavarna. Pedagogerna uttrycker att de inte har tillräckligt med kontakt till vårdnadshavarna till de barn speciellt som har annan kulturell och språklig bakgrund, de skulle behöva mer verktyg för att kommunicera med dem. Detta kan man särskilt se i citaten där pedagogerna talar om ”vi” och ”dem”, de uttrycker en känsla av att familjer med annan bakgrund har sin egen ”grej” och det kan uppfattas som osäkerhet i kommunikationen. Därmed går det att urskilja ett behov av att få mer utbildning och mer verktyg för denna typ av kommunikation. Mer fokus på vårdnadshavarna kunde därmed vara ett förslag till lärarutbildningen. Mer forskningsbaserad information eller fortbildning gällande barns språkliga utveckling verkar även vara ett behov som pedagogerna har, med tanke på att de var osäkra på ifall flerspråkighet skadar barnet. Därtill kunde utbildningen även fokusera på att erbjuda kurser i ”coping” metoder och andra arbetshälsorelaterade kurser för att stärka pedagogens egna resurser inför arbetslivet. Utbrändhet är ett fenomen som präglar lärarbranschen starkt, därmed kunde kurser där man får praktiska råd om hälsa och energi vara goda inslag i utbildningen.

6.2 Metoddiskussion

Eftersom syftet med forskningen var att få en uppfattning kring vilka metoder pedagogerna använder sig av i verksamheten och hurdana förhållningssätt de har gentemot en språkmedveten verksamhetskultur var diskursanalysen en lämplig metod. Detta på grund av att metoden ger en djupare inblick i vilka diskurser som står som grund för pedagogerna och hur de förhåller sig till dessa. (Whinter & Phillips, 2000).

I ljuset av att denna studie baserar sig på data som samlats in under fortbildningskursen *Språkpärla* kan det anses lämpligt att använda sig av metoder som visar på utvecklingsbehov samt metoder som belyser svagheter och styrkor inom den konstruktionen eller målgruppen som är av intresse i studie. (Have, 2004; Ahlin & Marcusson, 2017). Den kritiska diskursanalysen ger även en inblick i hur en grupp individer tänker kring sina omständigheter och de uppfattar dem eftersom metoden i sig används för att se vilka samhällliga konstruktioner respondenterna anser att är viktiga nog att diskutera. Metoden belyser även hur samhället eller verksamheten har påverkat individens inre värld och föreställningar om världen. Det är dock mycket viktigt att påpeka även i denna del av avhandlingen att diskurserna är sanna för individen. Detta innebär att diskursanalysen bygger på individernas tolkning av samhället och omvärlden och inte på hur omvärlden egentligen ser ut. Därmed gör forskaren en ytterligare tolkning av andra personers tolkningar och föreställningar vilket ofta leder till att studien i sig blir subjektiv till en viss grad. Detta kan dock även ske ifall forskaren använder sig av andra kvalitativa metoder men också till viss mån om kvantitativa metoder används. Problemen kan därmed vara ganska lika oberoende vilken metod som används, forskaren är i slutändan den som gör olika val under forskningsprocessen och tolkar det material hen utgår ifrån genom sin egen uppfattning av omvärlden. (Wideberg, 2002; Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Därmed går det att dra slutsatsen om att en kvalitativ metod var passande i denna studie med tanke på forskningsfrågorna men speciellt med tanke på syftet. Detta på grund av att syftet var formulerat enligt kvalitativa förutsättningar. Syftet skulle belysa uppfattningar som pedagogerna har gällande den verksamheten de befinner sig i och vilka metoder som passar att använda sig av i verksamheten enligt dem. Kvalitativa forskningsmetoder utgår ifrån individens inre tolkning av omständigheterna runtomkring hen, därmed är det intressanta hens uppfattningar och förhållningssätt. (Kvale & Brinkman, 2014).

Denna kombination av analysmetod, ansats, datainsamlingsmetod var emellertid fungerande på basen av att syftet och forskningsfrågorna blev besvarade och de etiska principerna för kvalitativ forskning tillämpats under hela processen. Avhandlingen har en kronologisk ordning och röd tråd, olika val och tillvägagångssätt har motiverats och reflekterats över (Kvale & Brinkman, 2014). Under forskningsprocessen har också gemensamma möten ägt rum tillsammans med

handledaren och fortbildningsledaren Bergroth samt två andra studerande som utgått från samma material i sina avhandlingar. I synnerhet ett möte där vi diskuterade hur vi analyserat och vad vi funnit för resultat hade stor betydelse för att stärka trovärdigheten i våra avhandlingar. Denna typ av samarbete och revidering medför en klarare uppfattning om analysen och resultaten för skribenten och medför objektivitet i studien (Kvale & Brinkman, 2014; Christoffersen & Johannessen, 2015)

I denna studie kunde dock andra kvalitativa metoder bortsett från kritisk diskursanalys använts men orsaken till valet av specifikt denna metod var att pröva den. Diskursanalysen har inte använts i någon större utsträckning inom Åbo Akademis forskning över lag därmed var detta en möjlighet att applicera metoden. Därmed analyserades två texter istället för tre texter som jag ursprungligen hade planerat att analysera. Urvalet blev väldigt stort med tre texter så det var även ett val som gjordes för att begränsa studien, men den huvudsakliga orsaken till valet av två texter var att fokus skulle ligga i att pröva metoden. Fördelen med två texter var att det gav en möjlighet att fokusera och analysera texterna på en djupare nivå och verkligen hitta det väsentliga i texterna och strukturera en så tydlig och sammanhängande resultatredovisning som möjligt. Mer tid med båda texterna och tid att tolka på en mer kritisk nivå var också fördelaktigt. Nackdelen med ett mindre urval är naturligtvis trovärdigheten, i hur stor utsträckning kan man säga att de flesta pedagoger som deltog i fortbildningen uppfattar sin verksamhet på det sätt som beskrivs i denna studie. Det går emellertid inte att fastställa i denna studie eftersom alla texter inte analyserats, med andra ord får man bara en inblick i hur 9 personer av 41 tänker kring sin verksamhet vilket påverkar studiens trovärdighet och validitet i en negativ bemärkelse. Trots detta ger studien ändå en inblick i hur en studie av denna karaktär kan se ut och hurdana resultat som går att urskiljas i en del av materialet som skribenten skulle utgå ifrån. Dessa iakttagelser är i sig resultat i studien.

Slutligen är det viktigt för forskaren att reflektera och göra iakttagelser i fråga om själva forskningsprocessen. Tid med materialet har diskuterats tidigare i kapitlet men själva materialet kan även vara godtagbart att diskutera. (Kvale & Brinkman, 2014). Materialet hade samlats in under fortbildningen av fortbildningsledarna och fanns

färdigt transkriberat till forskarens förfogande. Detta menar Kvale och Brinkman (2014) att kan vara till stor fördel för forskaren eftersom insamlingen av data inte blir tidskrävande i processen och därmed kan forskaren lägga ett djupare fokus i analyserade av materialet. Detta gjorde min process smidigare och gav mig en möjlighet att fördjupa mig i analysen och metoderna som emellertid var nya för mig. Nackdelar enligt Kvale och Brinkman (2014) är dock att forskaren missar saker som kroppsspråk, tonläge, mimik som respondenterna har under till exempel en intervju eller diskussion. I denna studie var dessa komponenter dock inte lika nödvändiga som de skulle kunna vara ifall man använt sig av en annan kvalitativ metod. Denna studie är framför allt diskursiv, vilket innebär att budskapet som vill synliggöras inte är de spontana kroppsliga reaktionerna som respondenterna uttrycker utan budskapet finns i det de uttrycker verbalt. Skrivna text kan enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000) vara mer passande i diskursanalyser eftersom de inte längre är beroende av den mottagare som skribenten ursprungligen hade i åtanke, texten blir autonom och kan därmed analyseras på en mer objektiv nivå. En ytterligare aspekt som kan vara intressant att tillslut diskutera är att färdigt insamlat material och litteratur som rekommenderas under processen kan leda till att validiteten påverkas i en negativ mening eftersom forskaren blir påverkad och begränsad till vissa texter och ett visst urval av material. Ifall forskaren själv samlar in materialet kan hen göra annorlunda val och välja bort saker eller ställa följdfrågor eller ge respondenterna fler samtalsämnen ifall detta skulle behövas enligt forskaren. (Kvale & Brinkman, 2014). I denna studie var dessa tillvägagångsätt inte möjliga men att begränsa materialet och litteraturen en del uppfattades inte som negativ, det var mer en praktisk aspekt som tillät mig att fördjupa mig i det material som valdes att analyseras och att prova metoden på ett ändamålsenligt sätt.

Källor

Ahlin, A. & Marcusson, L. (2017) *Att arbeta med processer*. Lund: Studentlitteratur.

Ammon, U. (2006). *Language conflicts in the European Union*. International Journal of Applied Linguistics.

Bergroth, M. & Hansell, K. (2020, i tryck).

Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Björk- Willén, P. & Gruber, S. & Puskás, T. (2013) *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag*. Stockholm: Liber.

Björk-Willén, P. (2018). *Svenska som andraspråk i förskolan*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur.

Cenoz, J. & Gorter, D. & May, S. (2017) *Language awareness and multilingualism*. New Zealand: Springer.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015) *Forskningsmetoder för lärarstudier*. Lund: Studentlitteratur.

Darvin, N & Notron, B. (2017) *Identity, Language Learning, and Critical Pedagogies in Digital Times*. (s. 43–54). *Language awareness and multilingualism*. New Zealand: Springer.

Doverborg, E. & Pramling, N. & Pramling- Samuelsson, I. (2019) *Att undervisa barn i förskola*. Stockholm: Liber.

Europeiska Unionen, förordningar. Hämtad 20.2.2019, från https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_sv

Finkbeiner, C & White, J. (2017) *Language Awareness and Multilingualism: A Historical Overview*. (s. 3–18). *Language awareness and multilingualism*. New Zealand: Springer.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain 26 a ja 35 §:n muuttamisesta. HE 135/2014. Hämtad 19.4.2020, från <https://finlex.fi/sv/esitykset/he/2014/20140135>

Harju- Luukkainen, H. (2007) *Kielikylpydidaktikkaa kehittämässä- 3–6-vuotiaiden kielikylpylasten kielellinen kehitys ja kielikylpydidaktiikan kehittäminen päiväkodissa*. Åbo Akademis förlag.

Have, P. (2004). *Understanding qualitative research and ethnomethodology*. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.

Kuutti, N. (2010) *Kielisuihkutus- Kielimaistaisia lapsille suomalaisen kielivarannon monipuolistamiseksi*. Kieli, koulutus ja yhteiskunta. Kieliverkosto, elokuva 2010. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40310/kielisuihkutus-kielimaistaisia-lapsille-suomalaisen-kielivarannon-monipuolistamiseksi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kvale, S. & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Liamputtong, P. (2015) *Focus group methodology: Theory and ethics*. Sage books.

Morgan, D. (1998) *Planning focus groups*. Sage books.

Nilsson, L & Pålsson, S. (2000). *Digital kompetens: En utmaning för dagens skola och krav i morgondagens samhälle*. Human IT.

Norling, M. (2015) *Förskolan- en arena för social språkmiljö och språkliga processer*. Mälardalen University press dissertations.

Nikula, T. & Saarinen, T m.fl. (2012). *Linguistic Diversity as a Problem and a Resource. Multilingualism in European and Finnish Policy Documents*. University of Jyväskylä.

Nyquist, E- L. (2018) *Species och artikelbruk hos finska språkbadselever i årskurs 6*. Folkmålsstudier. Vol 56. (s. 71–104).

Regeringsprogrammet för stadsminister Antti Rinne. (2019) *Ett inkluderande och kunnigt Finland- ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle*. Stadsrådets publikation.

Sajavaara, K & Luukka, M-R & Pöyhönen, S. (2007) *Kielikoulutuspolitiikka Suomessa: lähtökohtia, ongelmia ja tulevaisuuden haasteita*. Jyväskylän Yliopisto. (s. 13–44). Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta -Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti.

Smeds- Nylund. A,S. (2019) *Kommunalt utbildningsledarskap- att mediera mellan politik och medborgaropinion*. Åbo Akademi.

Spolsky, B. (2003) *Language policy*. Cambridge: Cambridge University press.

Utbildningsstyrelsen. (2016) *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2018) *Modell för språkstödjande handlingsplan*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Winther Jörgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Malin Åberg

Westwood, J. (2011) *Att skriva marknadsplan*. Lund: Studentlitteratur.

Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*.
Lund: Studentlitteratur.